

Saint-Thierry Vilmos

Aranylevél

Boldog Saint-Thierry Vilmos (1085 körül-1148) Liège-ben született, tanulmányait Reims-ben és Lyonban végezte. Reims-i tartózkodása kb. „Zöld” Radolf prépostsága ill. érseksége idejére esik; így nem kizárt, hogy olvasta Brunó levelét, mely közkezen forgott Reims-ben. 1113-ban belépett a bencés rendbe, majd apát lett a Reims közelében fekvő Saint-Thierry kolostorban. Szoros barátság fűzte szt. Bernáthoz, akinek első életrajzát ő írta. Bernát hatására – bár tanácsa ellenére – 1135-ben átlépett a ciszterci rendbe, Signy kolostorába. Kora és gyenge egészségi állapota miatt felmentették a fizikai munka alól, így utolsó éveit egészen az imádságnak és az írásnak szentelhette. 1144-ben látogatást tett a 8 évvel korábban (Guigó utolsó életében) alapított Mons Dei (Isten Hegye) kartauzi kolostorban. Az élmény hatására írta meg az itt következő levelet, mely „Aranylevél” címen vált ismertté, és a kartauzi renden kívül is nagy népszerűségnek örvendett az egész középkorban. A levelet évszázadokon keresztül szt. Bernátnak tulajdonították; a Migne-féle Patrológiában is az ő neve alatt szerepel (PL 184).

A szentírási idézetek, hacsak nincs másként feltüntetve, a Vulgátát követik, ezért sok helyen eltérnek a ma használatos fordításoktól. A lelohelyek számozása a Szt. Jeromos Bibliatársulat Káldi-Neovulgáta fordítását követi. G = A görög szöveg (Hetvenes fordítás) szerint.

Ajánlás

H. prior és H. uraknak és testvéreknek

V. testvér, gyönyörűséges szombatot¹.

1. Majdhogynem szemérmetlenül és a jóillemet túllépve megnyílik felétek a szám, Krisztusban szeretett testvérek. Elnézést, de kitágult a szívem. Táruljatok ki ti is bensőtökben,² kérve-kérlek, és fogadjatok el minket,³ hiszen egészen a tietek vagyok abban, akinek bensőséges szeretetében kölcsönösen vágyakozunk egymás után.⁴

2. Ezért elhatároztam, hogy attól fogva, hogy tőletek eljöttem egészen mostanáig napi munkámat nektek szentelem, mármint nem tőletek, akiknek nincs rá szükségetek, hanem István testvérnek és társainak, a fiatal testvéreknek, valamint a hozzátok érkező novíciusoknak, akiknek egyedüli tanítójuk Isten: hogy legyen az övék és olvassák, ha ugyan találnak benne a maguk számára valami hasznosat, magányukban vigasztalásul és ösztönzésül a szent célkitűzésben.

3. Azt nyújtom, ami tőlem telik: jóakaratot. Vizonzásul tőletek is ugyanezt kérem, a gyümölcseivel együtt. Dávid a táncával tetszett Istennek,⁵ nem a tánc miatt, hanem az érzület miatt. Ugyanúgy az asszony is, aki megkente az Úr lábát, dicséretben részesült az Úrtól, nem azért, mert kent, hanem mert szeretett; és mert azt adta, amije volt, és ezáltal igazult meg.⁶

4. Továbbá arra gondoltam, hogy nektek ajánlok egy másik művet is, melyet vigaszul és hitbeli támaszul írtam néhány testvér sürgetésére, akiknek szüksége inkább fakad aggodalomból, mint veszélyből. Az effajta szomorúság rendszeren nagy örömet okoz nekem, hacsak nem lennék képtelen elnézni, hogy szomorkodnak.

5. Merthogy a nagy hitük és szeretetük miatt annyira gyűlölnék mindent, ami a hittal ellenkezőnek látszik, hogy amint egy kis kísértés vagy nyugtalanság éri őket ezen a téren, mely akár a káromlás szellemétől, akár a test érzékétől származik, például pusztá hallásból vagy érintésből, máris azt gondolják, hogy kárt szenvedett lelkiismeretük jámborsága, és keservesen siratják magukat mint elvetemülteket a hit terén⁷.

6. Amint ugyanis a világ sötétségéből egy tisztább élet gyakorlataira térnek át, az történik velük, mint ami azokkal szokott, akik tartós sötétségből hirtelen a világosságra mennek. Amint azoknál maga a fény, ami a többi dolgot láthatóvá teszi, először felbukkanva bántja a gyenge szemet, úgy ezek is a hit első fényénél elvakulnak, és mivel nincsenek hozzászokva, nem bírják elviselni az új fény sugarait, mindaddig, amíg hozzá

1 Vö. Iz 58,13

2 Vö. 2Kor 6,11.13

3 Vö. 2Kor 7,2

4 Vö. Fil 1,8

5 Vö. 2Sám 6,14

6 Vö. Lk 7,36-50; Mk 14,8

7 Vö. 2Tim 3,8

nem szoknak magának a fénynek a szeretetéhez.

7. Ez a művecske két könyvre oszlik: az elsőnek, mivel világos és könnyű, „A hit tükre” a címe, a másodiknak viszont, mivel átfogóan tartalmazza a hit elveit és formáját a katolikus atyák mondásai és felfogása alapján, és némileg homályosabb, „A hit rejtélye” címet adtam. Az efféle tanulmányokat inkább azért végzem, hogy meneküljek a semmittevéstől, a léleknek ettől az ellenségétől⁸ (a kor és a betegség ugyanis a közös munkák alól, ha nem is mint megszolgált öreget, de mint lomhát és hasznavehetetlent, felment), nem pedig mások oktatása végett, ami tényleg nem mutat jól egy bűnös szájában⁹, inkább csak azokhoz illik, akik amit tanításukkal plántálnak, azt életükkel meg is erősítik.

8. Az elsőben tanítást kap a tapasztalatlan hallgató arról, hogy hova kell eljutnia, a másodikban arról is, hogy mire kell ügyelnie haladtában. Az Úr is ebben a sorrendben mondta tanítványainak: „Hiszen tudjátok, hova megyek, és az utat is ismeritek”.¹⁰ Ezért mondja a Próféta is: „A jólét bősége bölcsesség és tudás”.¹¹ A zsoltárban is ez áll: „Az egyik nap kiáltja a másiknak a szót”, majd pedig: „az egyik éj a másiknak hirdeti a tudást”.¹²

9. Ezenkívül vannak még más műveink is; két értekezés: az egyik „Az isteni szemlélődésről”, a másik „A szeretet természetéről és méltóságáról”; egy könyvecske „Az Oltáriszentségről”; „Meditációk”, novíciusok lelkének imádságra formálására alkalmasint nem teljesen haszontalanok; valamint „Az Énekek énekéről” addig a helyig, hogy: „Alighogy elhagytam őket, megleltem, akit szeret a lelkem”.¹³

10. Amit „Abelárd Péter ellen” írtam – aki miatt nem fejezhettem be az előbb említett művet, mivel úgy gondoltam, nem tehetem meg, hogy idebent átadom magam az oly édes nyugalomnak azok után, hogy ő odakint oly kegyetlenül, amint mondani szokás, kivont karddal feldúlta hitünk határvidékeit – szóval amit őellene írtam, a benne mondottakat a szentatyák forrásaiból merítettem, mint ahogy „A Rómaiakhoz írt levél”-ben és a többiben is, melyekről a továbbiakban lesz szó. Ezekben vagy egyáltalán semmit, vagy nem sokat mondtam magamtól. Ezért, ha jónak látjátok, jobb, ha nevünket elhallgatva anonimitásban maradnak, mintsemhogy úgy nézzen ki a dolog, mint a fogolymadár, amelyik összeszedegette, amit nem maga tojt¹⁴.

11. Összeválogattam ugyanis Szent Ambrus műveiből mindazt, amit az Énekek énekéről tárgyal; nagyszabású és kitűnő mű. Hasonlóképpen Szent Gergelyéből is, de terjedelmesebben, mint Béda tette. Mert, amint tudjátok, Béda az Énekek énekéről írt utolsó könyvében ugyanilyen válogatást állított össze.

12. Ha le akarjátok másolni a „Szentenciákat a hitről”, melyeket többségükben Szent Ágoston könyveiből vettem, és persze tömörek és súlyosak, jól összeillenek a fentebb említett művecskével, mely „A hit rejtélye” címet viseli.

13. Van még egy másik művecskénk is „A lélek természetéről”, melyet „János” néven írtam „Teofilnak”. Mivel megfelelőnek látszott, hogy érintsek néhány dolgot az emberről egészében, előljáróban írtam „A test természetéről” is. Ez utóbbit azoknak a könyveiből vettem, akik a test orvoslásával foglalkoznak, míg az előbbi azokéból, akik a lelkek gondozásában buzgólkodnak.

14. Olvassátok hát őket; és bár nem ti vagytok az első olvasói, azért, ha úgy van rendjén, legyetek ti az utolsók. Mert ha olyanok kezeibe jutnának, akik bár maguk semmit sem csinálnak, mások minden dolgát leszólják, én öreg és megfogyatkozott, amint Izsákról olvassuk¹⁵, szóval én megfogyatkozott – ha nem is lépteimben, de érzékeimben¹⁶ –, nem úsznám meg ép bőrrel. Végül is, amenynyiben haszontalanoknak bizonyulnak, jobbnak tartanám, hogy barátoknak nem annyira ítélete, mint inkább tanácsa alapján tűz martalékai legyenek, mint hogy rosszmájú becsmérők beleüssék az orrukat.

8 Vö. Szent Benedek Regulája 48.

9 Vö. Sir 15,9

10 Jn 14,4

11 Iz 33,6

12 Zsolt 19,3

13 Én 3,4

14 Vö. Jer 17,11

15 Vö. Ter 27,1-2

16 Vö. Sir 19,21

15. Hiszen békességre hívott meg minket az Isten,¹⁷ és ügyelni kell a jóra nemcsak Őelőtte, de az emberek előtt is,¹⁸ hogy amennyire rajtunk áll, lehetőleg legyünk békében mindenkivel.¹⁹ Arra pedig különösen int az Apostol, hogy ne okozzunk megütközést vagy botrányt testvérünknek.²⁰

16. De ha valaki testvéri lelkülettel olvassa, még ha nem is nyer belőlük semmi vigasztalást vagy épülést, azért semmi olyasmit nem fog bennük találni, ami miatt botránkoznia vagy mérgelednie kellene, mint valami beképzelt alakkal szemben. És, hogy az épületességről ne is beszéljek, aki barát, az el fogja viselni esetleges ostobaságomat²¹, és nem fogja bal szemmel magyarázni együgyűségemet. Annál is inkább, mivel indítékom az volt, amiről főntebb beszéltem: hogy tudniillik, lévén a gyakorlati dolgokban teljesen járatlan és az öregkoron felül még betegségtől is megtört, a semmittevés uralmát – mely az Írás tanúsága szerint sok gazságra tanít²² – eme elfoglaltság oltalma híján semmiképpen sem tudtam volna elkerülni.

Levél az istenhegyi testvéreknek (Aranylevél)

Első rész

I.

1. Az Istenhegyi testvéreknek, akik a keleti fényt és az egyiptomi szerzetesség ama ősi hevét – azaz a magányos élet ideálját és a mennyei életmódot – áttelepítették a nyugat sötétségébe és a hűvös gall tájakra: szaladj elébük és fuss velük, én lelkem, a Szentlélek örömeiben²³ és a szív nevetésében, a jámborság vonzalmával és a buzgó akarat minden odaadásával.

2. Hogyne kellene vigadozni és örvendezni az Úrban, amikor a keresztény szerzetesség²⁴ legragyogóbb porciója, mely az egekhez közelebb férközni látszott, meghalt, és föltámadt, elveszett, és megtaláltatott?²⁵

3. Fülünkkel hallottuk és nem hittük, olvastuk a könyvekben és csodáltuk: a magányos élet hajdani dicsőségét, és benne Isten nagy kegyelmét; mígnem egyszer csak rátaláltunk a vadon mezején²⁶, Isten hegyén, a termékeny hegyen²⁷, ahol máris töltekeznek belőle a pusztá szépei, és ujjongásba öltöznek a halmok.²⁸

4. Ott táruul ez fel általatok mindenki előtt, bennetek mutatkozik meg, és ami eddig ismeretlen volt, ismertté válik; néhány egyszerű emberben nyújtja nekünk az, aki néhány egyszerű emberben az egész világot maga alá vetette, a világ csodálkozására.

5. Mert jóllehet nagyok és felségesek a csodák, melyeket az Úr a földön végbevitt, de ez az egy az összes többin túltesz, és az összes többit megvilágítja, hogy, amint mondom, néhány egyszerű emberben az egész világot és bölcsességének minden magasságát maga alá igázta. Ezt kezdi most bennetek is megvalósítani.

6. Igen, igen, Atyám, így tetszett ez neked! Mert elrejtetted ezeket evilág okosai és bölcsei elől, és kinyilatkoztattad a kicsinyeknek.²⁹ Ne félj hát te kisdéd nyáj, mondja az Úr, hanem nagyon is bizakodj, mert úgy tetszett az Atyaistennek, hogy nektek adja az országot.³⁰

---

17 1Kor 7,15

18 Vö. 2Kor 8,21; Róm 12,17

19 Vö. Róm 12,18

20 Vö. Róm 14,15

21 Vö. 2Kor 11,1

22 Vö. Sir 33,29

23 Vö. 1Tessz 1,6

24 Vagy: a keresztény vallás

25 Vö. Lk 15,24.32

26 Vö. Zsolt 132,6

27 Vö. Zsolt 68,16

28 Vö. Zsolt 65,13

29 Vö. Mt 11,26.25

30 Vö. Lk 12,32

7. Nézzétek csak meghívástokat, testvérek. Hol a bölcs köztetek? Hol az írástudó? Hol evilágnak kutatója?³¹ Hiszen, még ha akadnak is köztetek bölcsek, az egyszerűek által nyerte meg őket az, aki egykor evilág királyait és filozófusait halászok által vetette maga alá.

8. Hagyjátok tehát, hagyjátok a világi bölcseket, az evilág szellemétől pöffeszkedőket, a fennhéjázókat és port nyalókat bölcsen alászállni az alvilágba. Ti pedig, míg a bűnös számára a vermet ássák,³² amint elkezdtek, Istenért oktalanná válva, Isten oktalansága által, mely minden embernél bölcsőbb,³³ Krisztus vezetésével vegyétek magatokra az alázatos fegyelmet³⁴, mellyel az égbe emelkedhettek.

9. Egyszerűségetek máris sokakat vetélkedésre sarkall; igénytelenségetek és mélységes szegénységetek³⁵ máris sokak mohóságát zavarba hozza; rejtettségetek máris többekben ébreszt irtózást a látszatra nagy zajt csapó dolgok iránt. Ha tehát ér valamit a Krisztusban adott buzdítás, a szeretetből fakadó intellektus, a lelki közösség és a bensőséges könyörület, tegyétek teljessé ne csak az én örömeimet³⁶, de mindenkiét, aki az Úr nevét szereti³⁷, azzal, hogy a Vőlegény jobbján álló királynénak, azaz az Isteni bölcsességnek aranyával bearanyozott öltözék tarkaságában³⁸ e szent újdonság díszé buzgalmatok és állhatatosságtok révén állíttassék helyre, Isten dicsőségére, a ti nagyszerű koronátokra és minden jó ember örömére.

10. Újdonságnak pedig a rossznyelvek miatt mondom – melyek perlekedésétől rejtse el benneteket Isten az ő arcának rejtekében³⁹ –, a gonosz emberek nyelve miatt⁴⁰, akik, mivel az igazság nyilvánvaló világosságát elhomályosítani nem tudják, a pusztá „újdonság” névvel csúfolódnak. De ők maguk a régiek, és régies gondolkodásukban képtelenek új dolgokat megfontolni; régi tömlők, akik az újbort nem veszik be: ha beléjük öntenék, szétrepednének.⁴¹

11. De ez az újdonság nem valami újdonsült hiúság. Nem más ez, mint az ősi szerzetesség intézménye, a Krisztusban megalapozott jámborság tökéletessége, Isten Egyházának ősi hagyatéka; a próféták korától előre volt jelezve, majd az új kegyelem napjának feltűnésekor Keresztelő Jánosban helyreállt és megújult, maga az Úr teljes otthonossággal űzte, tanítványai pedig az ő jelenlétében vágyakoztak rá.

12. Mikor színváltozását látták azok, akik vele voltak a szent hegyen⁴², Péter – aki abban a tekintetben ugyan magán kívül volt és nem tudta, mit beszél, hogy az Úr fensége láttán szemlátomást be akarta szorítani a közjót a maga egyéni érdekébe, abban viszont tökéletesen magánál volt és tökéletesen tudta, mit beszél, hogy, megízlelve az Ő édességét⁴³, a maga számára a legjobbnak ítélte, hogy mindig ebben maradjon –, ő tehát mindjárt arra vágyott, hogy egy fedél alatt lakhasson az Úrral és a mennybéli polgárokkal, akiket vele látott, és így szólt: „Uram, jó nekünk itt lenni. Hadd csináljunk három sátrat: neked egyet, Mózesnek egyet és Illésnek egyet”.⁴⁴ Ha pedig ebben meghallgatást nyert volna, kétségkívül mindjárt másik hármat is csinált volna: magának egyet, Jakabnak egyet és Jánosnak egyet.

13. Az Úr kínszenvedése után pedig, midőn frissen kiontott vérének emléke még ott izzott a hívők szívében, sokan e magányos életre szánták el magukat, a lélek szegénységét űzték, lelki gyakorlatokban és Isten szemlélődésében egymástól irigyelték el a termékeny tétlenséget, úgyhogy megteltek velük a sivatagok. Közülük olvashatunk Pálokról, Makáriuszokról, Antalról, Arzénioszról és sokan másokról, e szent életforma köztársaságában konzuli férfiakról. Dicső nevek ezek, nemesi rangúak Isten városában, győzelmi jelvények birtokosai, melyeket a világon, evilág fejedelmén és saját testükön aratott győzelemben, lelkük művelésében és

---

31 1Kor 1,26,20

32 Zsolt 94,13

33 Vö. 1Kor 1,25

34 Vö. Zsolt 2,12

35 Vö. 2Kor 8,2

36 Vö. Fil 2,1k

37 Vö. Zsolt 119,132

38 Vö. Zsolt 45,10,14

39 Vö. Zsolt 31,21

40 Vö. Sir 28,28

41 Vö. Mt 9,17

42 Vö. Mt 17,2k; 2Pét 1,18

43 Vö. Zsolt 34,9

44 Mt 17,4

Uruk, Istenük tiszteletében szereztek.

14. Hallgassanak tehát azok, akik a sötétségben a fényről ítélkezve merő rosszindulatból újdonságnak titulálnak titeket: inkább őket kell régiségnek és hiúságnak titulálni. De hát mindig lesznek dicsérőitek is, meg becsmérítőitek is, éppúgy, mint az Úrnak. A dicsérőket kerüljétek, és ami jót bennetek szeretnek, azt szeressétek ti őbennük. A becsmérítőket ne utánozzátok, és imádkozzatok értük; aztán, felejtve, ami mögöttetek van⁴⁵, elhaladva az út mentén jobbról és balról nektek állított kelepcecék mellett⁴⁶, feszüljétek neki annak, ami előttetek van.⁴⁷ Mert ha minden egyes dicsérőnek válaszolni, vagy minden becsmérítővel vitatkozni akarnátok, csak az időt vesztegetitek – ami a szent célkitűzésben nem csekély veszteség. Aki ugyanis a földről az égbe igyekvőt feltartja, még ha nem is köti le teljesen, azért sokat árt neki.

15. Csak semmi hanyagság, semmi késlekedés! Nagy út áll előttetek.⁴⁸ Fenséges a ti hivatástok, az egeken áthatol, angyalhoz illő, angyali tisztasághoz hasonló. Mert nem csak hogy minden szentségre tettetek fogadalmat, de minden szentség tökéletességére és minden beteljesedés csúcsára⁴⁹. Nem rátok tartozik, hogy az általános parancsok körül langyoskodjatok, nem is arra kell csak ügyelnetek, hogy mit parancsol Isten, hanem hogy mit kíván, megvizsgálva, mi az Isten jó, kedves és tökéletes akarata⁵⁰.

16. Mások dolga Istennek szolgálni, a tiétek rátapadni! Mások dolga Istent hinni, ismerni, szeretni, tisztelni; a tiétek ízlelni, érteni, megtapasztalni, élvezni! Nagy dolog ez, meredek dolog ez; de mindenható és jóságos az, aki bennetek van, kegyes ígérő, hűséges jutalmazó, fáradhatatlan segítő. Ő annak, aki iránta való nagy szeretetből nagy dolgokat fogad meg, aki az ő kegyelmébe vetett hitben és reményben erején felüli dolgokra vállalkozik, megadja ehhez az akaratot és a vágyat is; és aki megelőlegezte az akarat kegyelmét, szavatolta hozzá a sikerhez szükséges erőt is. Ha az ember hűségesen megteszi, amire ember képes, vádaskodjék bár a vádaskodó, ő irgalmasan igazságot és mentséget szolgáltat szegényének, mert megtette, amit ember tehet.

17. Mindazonáltal, testvérek, távol legyen lelkiismeretetek értékelésétől, kicsinységetektől és alacsonyágotoktól, valamint beszédetektől mindenfajta fenség. Mert a fennhéjázás halál, és aki a magasban pillantja meg magát, könnyen elszédül, és életveszélybe kerül. Adjatok más nevet hivatástoknak, művetek fölé írjatok más címet!

18. Tekintsétek és nevezzétek inkább magatokat szelídhíthetetlen, ketrebe zárt vadállatoknak, fenevadaknak, akiket nem lehet más, normális emberi módon megszelídíteni. Nézzetek föl csodálattal azoknak az embereknek messze fölöttetek álló érényeire és dicsőségére, akik mindkét kezükre erősek, mint Áod, Izrael bírása, aki mindkét kezét jobbkézként használta;⁵¹ akik, ameddig lehet, örömmel és a legnagyobb buzgalommal szentelik magukat belül a szemlélendő igazság szeretetének, ha pedig a szükség szólítja, vagy a kötelesség elvonja őket, a legnagyobb készséggel kölcsönzik oda magukat kívül a megvalósítandó szeretet igazságáért.

19. Óvakodj attól is, Isten szolgálja, nehogy úgy tűnjön, hogy elítéled azokat, akiket nem akarsz utánozni. Azt akarom, hogy te, aki még beteg vagy, azt tedd, amit egészsége teljében tett az, aki azt mondta: „Krisztus JÉZUS azért jött el, hogy üdvözítse a bűnösöket, akik között az első én vagyok”.⁵² Ez pedig nem meggondolatlan hazugság volt Pál részéről, hanem őszinte önértékelés. Aki ugyanis tökéletesen vizsgálva ismeri meg önmagát, az úgy találja, hogy az ő bűnéhez nem mérhető senki más bűne, melyet nem ismer úgy, mint a magáét.

20. Nem akarom tehát, hogy azt hidd: a közös nap nem süt sehol, csak a te celládban; hogy sehol sincs derült idő, csak tenálad; hogy Isten kegyelme nem működik, csak a te lelkiismerettedben. Talán csak a magányosoké Isten? Bizony a közösségieké is!⁵³ Mert mindenkin megkönyörül Isten, és semmit sem utál

---

45 Vö. Fil 3,13

46 Vö. Zsolt 140,6

47 Vö. Fil 3,13

48 Vö. 1Kor 19,7

49 Vö. Zsolt 119,96

50 Vö. Róm 12,2

51 Vö. Bír 3,15

52 1Tím 1,15

53 Vö. Róm 3,29

abból, amit alkotott.⁵⁴ Azt akarom inkább, hogy úgy gondolkodj, hogy mindenütt derült idő van, csak nálad nincs, és hogy tartsd magadat rosszabbnak mindenki másnál.

21. Inkább félve és remegve munkáljátok saját üdvösségeteket,⁵⁵ és ne azt figyeljétek, hogy milyenek a többiek, hanem hogy milyenekké válnak majd a ti hatásotokra, már amennyire rajtatok múlik; és pedig nem csak azok, akik most élnek, hanem azok is, akik utánaatok jönnek, akik a szent célkitűzésben követőitek lesznek. Mert tőletek, a ti példátoktól, a ti tekintélyetektől függ e szent rend egész jövője ezen a vidéken.

22. Utódaitok ebben atyáknak és alapítóknak fognak nevezni, köteles tisztelettel utánozva titeket. Mindazt, amit ti elrendeltek, minden szabályt, amit megtartotok, és így szokásba jönnek, utódaitok kötelesek lesznek vonakodás nélkül megtartani, és senkinek sem lesz joga változtatni rajtuk. Olyanok lesztek a számukra, mint amilyenek a mi számunkra a legfőbb és örök igazság megváltoztathatatlan törvényei, melyeket kutatni és ismerni mindenkinek javára válik, de senkinek sem szabad azokat fölülbírálni.

23. De hála Istennek, sem számotokra nem lesz értelmetlen, sem utódaitok számára haszontalan, ha ti is buzgón és szilárdan megtartjátok, és ők is hűségesen követik mindazt, amit ti máris megtartotok. És ha még valamiben másként kell gondolkodnotok, Isten azt is feltárja majd előttetek.⁵⁶ Merthogy – megadva mindenben a Kartauz szentségének kijáró teljes elismerést és tiszteletet – ott azokban a szörnyű Alpokban, az örökös hidegben sok mindenre szükség van, ami a takarékos igénytelenség és önkéntes szegénység követőinek – legalábbis ezen a vidéken – nem tűnik olyan nagyon szükségesnek.

24. Értitek, amit mondok. Isten meg fogja nektek adni a megértést.⁵⁷ Én pedig örülök nektek, és ha testileg távol is, de lelkileg veletek, látva köztetek a rendet⁵⁸, a lélek buzgóságát, a béke bőségét⁵⁹, az egyszerűség kegyelmét, a célkitűzésben való szigorúságot, a Szentlélek édességét a kölcsönös szeretetben, és egyáltalán a jámborságnak azt a tökéletes mintáját⁶⁰, mely életmódokban megnyilvánul, Istenhegyi emlékeimben elfog az ujjongás, és buzgón imádom a Szentlélek zsengeit⁶¹ és a kegyelem foglalóját, mely a gyarapodó szerzetesi élet reményére jogosít.

25. Már maga az „Isten Hegye” név is sokat ígérő előjel. A zsoltár ugyanis azt mondja Isten hegyéről, hogy az Urat kereső nemzedék lakik majd rajta, amely Jákob Istenének arcát keresi, ártatlan a keze és tiszta a szíve, és amely nem vette hiába a lelkét.⁶² Mert ez a ti hivatástok: keresni Jákob Istenét, nem általános emberi módon, de keresni magát Isten arcát, melyet Jákob látott, aki azt mondta: „Színről-színre láttam az Urat, és megmenekült a lelkem”.⁶³

26. Mert Isten arcát, azaz ismeretét keresni, ezt a színről-színre-látást, melyben Jákobnak része volt, és amelyről az apostol mondja: „Akkor majd úgy fogok ismerni, mint ahogy én is ismert vagyok”, és: „Most tükör által, homályban látunk, akkor pedig majd színről színre, ahogy van”⁶⁴ – ezt ebben az életben keresni szüntelenül⁶⁵, ártatlan kézzel és tiszta szívvel: ez az a jámborság, amely Jób szavai szerint az Istennek kijáró hódolat⁶⁶. Akiben ez nincs meg, az hiába vette a lelkét, vagyis hiába él, vagy egyáltalán nem is él, mivel nem éli azt az életet, ami végett a lelkét kapta.

II.

27. Ez a jámborság nem egyéb, mint Istenre való folytonos emlékezés, az ő megértésére irányuló állandó

---

54 Vö. Bölcs 11,24k

55 Vö. Fil 2,12

56 Vö. Fil 3,15

57 Vö. 2Tim 2,7

58 Vö. Kol 2,5

59 Vö. Zsolt 72,7

60 Vö. 2Pét 3,11

61 Vö. Róm 8,23

62 Vö. Zsolt 24,3.6.4

63 Ter 32,31

64 1Kor 13,12

65 Vö. Zsolt 105,4

66 Vö. Jób 28,28G

törekvés, az iránta való szeretet szüntelen odaadása, mégpedig úgy, hogy nemhogy egy nap, de még egy óra se találja Isten szolgáját úgy, hogy ne lenne elmerülve a gyakorlatozás fáradalmaiban és az előrehaladás igyekezetében, vagy a tapasztalás édességében és az élvezés örömeiben. Ez az a jámborság, amelyre az Apostol buzdítja kedves tanítványát: „Gyakorold magad a jámborságban. Hiszen a test edzésének kevés a haszna, a jámborság azonban minden jóra alkalmas, mert hordozza a jelen és a jövő élet ígérését”.⁶⁷

28. A jámborságot, és pedig nemcsak a látszatát, de a valóságát is, mindenben és mindenek előtt habitusotok ígéri, célkitűzések követeli meg. Ahogy megint csak az Apostol mondja: „Vannak, akik a jámborság látszatát megtartják ugyan, de megtagadják annak lényegét”.⁶⁸

29. Aki ezt közületek nem tartja lelkiismeretében, nem valósítja meg életében, nem gyakorolja cellájában, arról nem lehet azt mondani, hogy magányos, legfeljebb hogy egyedül van. A cella sem cella a számára, hanem bezártság és börtön. Mert igazán csak az van egyedül, akivel nincs Isten. Igazán csak az van bezárva, aki nem szabad Istenben. „Magányosság” és „bezártság” ugyanis a nyomorúság nevei. A cella pedig a világért sem szabad, hogy kényszerű bezártság legyen, hanem sokkal inkább a békesség otthona; zárt ajtó, de nem a búvóhelyé, hanem a rejteké.

30. Mert akivel Isten van, az soha sincs kevésbé egyedül, mint amikor egyedül van. Akkor aztán szabadon élvezheti örömét; akkor egészen a magáé, hogy élvezze Istent önmagában, és önmagát Istenben. Akkor az igazság fényében, a tiszta szív derűjében önként kitarul saját maga előtt a tiszta lelkiismeret, és akadálytalanul önmagába árad az Istentől megérintett emlékezet; és vagy megvilágosodik az értelem, és saját javát élvezzi az érzelem, vagy pedig szabadon siratja magát az emberi gyarlóság fogyatkozása.

31. Ezért zártatok ki magatoktól az egész világot, és zárkóztatok be egészen Istennel, hogy célkitűzéseknek megfelelően inkább lakjatok a mennyben, mint a cellában. A cella és a menny lakása ugyanis rokonok egymással. Mert ahogy a menny és a cella között már a nevükben is van némi rokonság⁶⁹, éppúgy a jámborságukban is. Ugy tűnik ugyanis, hogy mind a ‘coelum’ (menny), mind a ‘cella’ (cella) szó a ‘celare’ (titkolni, rejteni) szóból származik. És amit a mennyben rejtegetnek, ugyanazt rejtegetik a cellában is; amit a mennyben végeznek, azt végzik a cellában is. Hogy mi ez? Ráérni Istenre⁷⁰, élvezni Istent. Ha ezt a szabályoknak megfelelően, jámborul és hűségesen űzik a cellában, merem állítani, hogy Isten szent angyalai mennynek nézik a cellát, és egyformán gyönyörűségüket lelik a cellában és a mennyben.

32. Mivel a cellában állandóan mennyei dolgok zajlanak, a menny és a cella – mind a szentségi hasonlóság, mind a jámborság érzülete, mind a hasonló hatás létrejötte tekintetében – közel kerülnek egymáshoz. Nem is hosszú vagy nehéz az út a cellából a mennybe, sem annak, aki lelkében imádkozik, sem annak, aki testéből távozik. A cellából az égbe emelkedés ugyanis gyakori eset, de aligha száll alá bárki is a cellából az alvilágba, hacsak nem úgy, ahogy a zsoltár mondja: „Szálljanak le elevenen, nehogy halva kelljen leszállniuk”.⁷¹

33. Mert ilyen módon a cella lakói gyakran leszállnak az alvilágba. Ahogy kitartó szemlélődéssel szeretik újra és újra felkeresni a mennyei örömeiket, hogy annál tüzesebben kíváncsozzanak utánuk, éppúgy az alvilág kínjait is, hogy borzadjanak és meneküljenek tőlük. Ez az, amit ellenségeik számára kérnek, amikor azért imádkoznak, hogy „szálljanak le elevenen az alvilágba”.⁷² Halva azonban aligha száll alá bárki is a cellából az alvilágba, mivel aligha tart ki benne valaki haláláig, aki nincs a mennyre rendelve.

34. A kegyelem fiát a cella mint méhének gyümölcsét dédelgeti, táplálja, átöleli, elvezeti a tökéletesség teljességére, és méltóvá teszi az Istennel való társalgásra. Az idegen, becsempészett gyermeket ellenben hamar eltaszítja magától és kidobja. Ezért mondja az Úr Mózesnek: „Oldd le lábadról sarudat, mert a hely, amelyen állsz, szent föld”.⁷³ A halott ragaszkodások tetemét, a szívtől elhalt embert⁷⁴ a szent hely, a szent föld bizony nem tűri sokáig.

---

67 1Tím 4,7-8

68 2Tím 3,5

69 Ebben és a következő bekezdésben a *coelum* (menny) és a *cella* (cella) szavak közti hasonlósággal játszik a szerző.

70 *Vacare Deo*: szabadnak, üresnek lenni Isten számára, rendelkezésére állni.

71 Vö. Zsolt 5,16

72 Uo.

73 Kiv 3,5

74 Vö. Zsolt 31,13

35. A cella szent föld és szent hely, ahol az Úr és szolgálja gyakran elbeszélgetnek egymással, mint ember a barátjával⁷⁵. Itt nemegyszer megesik, hogy a hűséges lélek Isten Igéjével összeforr, a jegyes a Jegyessel frigyre lép, a földi a mennyivel, az emberi az istenivel egyesül. Mert ahogy a templom Isten szentélye, úgy a cella Isten szolgájáé.

36. Mind a templomban, mind a cellában isteni dolgokkal foglalkoznak, de a cellában gyakrabban. A templomban időről-időre látható módon és jelképes formában kiosztásra kerülnek a keresztyén jámborság szentségei; a cellában viszont, mint a mennyben is, ugyanolyan valóságosan, ugyanolyan rendben – még ha nem is olyan letisztult fenséggel vagy örök biztonsággal – hitünk szentségeinek lényegi valóságát ünneplik szakadatlanul.

37. Ezért, amint mondtam, az idegent, aki nem fiú, hamar kiveti magából, mint elvetéltet, kihányja, mint haszontalan és ártalmas eledelt. A jámborság műhelye nem képes az ilyet sokáig tűrni a gyomrában. Jön a kevélység lába és elhordja, a bűnös keze és kitéssékeli. És mint akit elűztek, nem képes megállni⁷⁶, hanem szántalmasan menekül, mezítelenül és remegve, mint Káin az Úr színe előtt, bűnöknek és démonoknak kitéve, hogy amelyik elsőnek rátalál, megölje őt a lélek halálával⁷⁷. Vagy ha valameddig ki is tart benne – nem állhatatos erénnyel, hanem nyomorúságos makacssággal –, úgy a cella börtön lesz számára, vagy mint elevennek a sír.

38. Viszont ha a pestisest ostorozzák, attól a bölcs még bölcsebb lesz⁷⁸, és mossa kezeit az igaz a bűnös vérében.⁷⁹ Amint tehát a próféta mondja: „Ha megtérsz, Izrael, térj meg!”⁸⁰, vagyis: a tökéletes megtérés csúcsát ragadd meg! Mert senki sem maradhat tartósan ugyanazon a szinten. Isten szolgálja folyton vagy előrehalad, vagy visszaesik; vagy följebb hág, vagy a mélybe süllyed.

39. Töletek pedig egytől-egyig tökéletességet követelnek meg, jóllehet nem azonos formában. De ha kezdesz, kezdj tökéletesen. Ha már haladásban vagy, tedd azt is tökéletesen. Ha pedig már elértél valamelyes tökéletességet, magaddal mérd össze magadat⁸¹, és mondd az Apostollal: „Nem mintha már elértem volna, vagy tökéletes lennék; űzöm azonban, hogy megragadjam azt, ami engem magamat is megragadott. Egyet viszont igen: felejttem, ami mögöttem van, és nekifeszülök annak, ami előttem van. Futok a cél felé, a Krisztus JÉZUSBAN kapott égi hivatás jutalmáért”.

40. Majd hozzáteszi: „Mi tehát, akik tökéletesek vagyunk, gondolkodjunk így”.⁸² Ezáltal az Apostol világosan tanítja, hogy a mögöttünk lévő tökéletes felejtése és az előttünk levőknek való tökéletes nekifeszülés: ez az igaz ember számára a tökéletesség ebben az életben. Ennek a tökéletességnek a tökéletessége pedig majd ott lesz, ahol az égi hivatás jutalmának tökéletes megragadása lesz.

41. Ilyenformán azt mondhatjuk: amint egyik csillag különbözik a másiktól fényességben,⁸³ úgy egyik cella is a másiktól életmódban, ami lehet kezdő, haladó és tökéletes. A kezdők állapotát érzékiek lehetne mondani, a haladókékat értelmiek, a tökéletesekét lelkiek. Az érzékieknél itt-ott elnézőnek kell lenni bizonyos dolgokban, melyekben a már értelmieknek számítóknál nincs elnézés; és ismét, az értelmieknek elnézhető olyan dolgok, melyek nem nézhetőek el a lelkieknek. Őneikik minden dolguk tökéletes kell, hogy legyen, és inkább követésre és dicséretre méltó, mint feddésre.

42. E három embertípusból áll a szerzetesi élet összes állapota. Ahogy nevükben különböznek egymástól, ugyanúgy foglalkozásuk sajátosága alapján is megkülönböztethetők. A nappal minden fiának⁸⁴, mindig épp a mai napon⁸⁵, azon kell buzgólkodnia, hogy mindig átlássa, mi hiányzik neki⁸⁶, honnan jött, meddig jutott el, és

75 Vö. Kiv 33,11

76 Vö. Zsolt 36,12

77 Vö. Ter 4,16.14

78 Vö. Péld 19,25

79 Vö. Zsolt 58,11

80 Jer 4,1

81 Vö. 2Kor 10,12

82 Fil 3,12-15

83 Vö. 1Kor 15,41

84 Vö. 1Tessz 5,5

85 Szó szerint: a napon, ami van.

86 Vö. Zsolt 39,5

hogy napról-napra, óráról-órára saját megítélése szerint az előrehaladás mely fokát érte el.

43. Eszerint vannak érzékiek, akiket maguktól sem az értelem nem vezet, sem az érzelem nem vonz, de azért, akár tekintély hatására, akár a tanítás figyelmeztetésére, akár jó példa buzdítására, ott igenlik a jót, ahol ráakadnak. Úgyszólván vakok, de hagyják magukat kézen fogva vezetni, más szóval utánoznak. Vannak értelmiek, akik az értelem ítélete és a természetes tudáson alapuló megkülönböztetés útján ismerik és kívánják is a jót, de még nem érzik. Vannak tökéletesek, akik lélek szerint cselekszenek, akiket a Szentlélek teljesebben megvilágosít; és mivel ízlik nekik a jó, ami érzelmileg vonzza őket, azért bölcseneknek⁸⁷ nevezik őket; mivel pedig a Szentlélek magára ölti őket, mint egykor Gedeont,⁸⁸ és mintegy a Szentlélek ruháivá válnak, azért lelkieknek hívják őket.

44. Az első szint a testtel van elfoglalva, a második lelkiekben gyakorolja magát, a harmadik csakis Istenben lel nyugalmat. Ezek mindegyikének megvan a maga meghatározott fejlődési menete, és ennek megfelelően, a maga nemén belül, meghatározott tökéletességi foka.

45. Az érzéki állapotban a jó kezdete a tökéletes engedelmesség; előrehaladása: a test leigázása és szolgaságba vetése; tökéletessége: annak begyakorlása, hogy a jó szokás élvezetté váljon. Az értelmi szint kezdete: annak megértése, amit a hit tanításában feltálatnak neki; haladása: a feltálatkhoz hasonló dolgok készítése; tökéletessége: amikor az értelem ítélete átmegy a lélek érzésébe. Az értelmi szint tökéletessége megegyezik a lelki szint kezdetével; ennek haladása: fedetlen arccal szemlélni az Úr dicsőségét; tökéletessége pedig: ugyanarra a képmásra alakulni át dicsőségről dicsőségre, mintegy az Úr lelke által.⁸⁹

III.

46. Hogy tehát elsőként az elsőnek járjunk a végére: az érzékiség a test érzékeinek szolgáló életmód; tudniillik amikor a lélek, melyet a test érzékei, mintegy önmagán kívül, a megkedvelt testi dolgok élvezete körül tartanak fogva, ezek élvezésével legelteti és táplálja saját érzékiségét. Vagy ha önmagába visszatér, és a testi dolgokat, melyekhez a szerelem és megszokás erős enyvével ragad, nem képes magával vinni arra a helyre, mely természete szerint testtelen, magával viszi oda azok képzetait, és ott velük szerelmesen társalog.

47. Mivel ehhez hozzászokott, és mert azt hiszi, hogy azon kívül, amit vagy kint hagyott, vagy bevitt, nincs is semmi más, azért ameddig lehet, élvezti a testi gyönyörök szerinti életet; amikor pedig elfordul tőlük, nem tud másként gondolkodni, mint hogy testi dolgokat képzel el. Amikor viszont lelki vagy isteni dolgokról kezd gondolkodni, nem képes másként vélekedni róluk, mint a testekről vagy testi dolgokról.

48. Ez, ha elfordul Istentől, oktalansággá válik, amikor is túlságosan magába roskad, és olyan nehézkes lesz, hogy irányítást tűrni vagy nem akar, vagy nem is képes. Ha viszont túlságosan önmagán kívülre ragadtatja magát a gőg által, a test okossága lesz belőle, ami saját maga számára bölcsességnek látszik, jóllehet oktalanság, ahogy az Apostol mondja: „Bölcsenek mondogatták magukat, és oktalankok lettek”.⁹⁰

49. Ha azonban Istenhez fordul, szent egyszerűséggé válik, azaz mindig egy dolog körül forgó egyazon akarat, mint amilyen Jób volt, egyszerű, igaz és istenfélő ember.⁹¹ Az egyszerűség ugyanis lényegében tökéletesen Isten felé forduló akarat, mely egyet kér az Úrtól, azért esedezik,⁹² és nem hajkurássza a világban való gyarapodást. Másképpen: az egyszerűség a viselkedésben való igazi alázatosság, melynek fontosabb az erény lelkiismerete, mint híre, amikor az egyszerű férfi nem fél oktalannak látszani a világban, hogy bölcs lehessen Istenben.⁹³ Másképpen: az egyszerűség az az akarat, amely egyedül csak Istenre irányul, melyet ugyan még nem formált meg az értelem, hogy szerelemmé, azaz formált akarattá váljon, s még nem is világosodott meg, hogy szeretetté, azaz a szerelem ujjongásává váljon.

87 A latin *sapiens* (bölc) szó „ízlelőt” jelent.

88 Vö. Bír 6,34

89 2Kor 3,18

90 Róm 1,22

91 Vö. Jób 1,1

92 Vö. Zsolt 27,4

93 Vö. 1Kor 3,18

50. Az egyszerűség tehát, amely magában hordja Isten teremtésének valamiféle csíráját⁹⁴, vagyis az egyszerű és jó akaratot, mintegy a leendő jó ember alaktalan nyersanyagát, megtérésének kezdetén ezt felajánlja Alkotójának megformálásra. Mivel ugyanis a jóakarattal együtt már bírja a bölcsesség kezdetét, azaz az Úr félelmét⁹⁵, ebből kikövetkezteti, hogy azt magától formálni nem képes, és hogy nincs, ami olyan hasznos lenne az oktalan számára, mint egy bölcs embernek szolgálni⁹⁶.

51. Így hát embernek veti alá magát Isten kedvéért, és rábízta jóakarátát, hogy azt Istenben formálja. Alázatos érzületében és lelkületében Isten félelme máris kezdi művelni az erények minden teljességét: az igazságosság által behódol a feljebbvalónak, az okosság által nem hisz magának, a mértékletesség által őrizkedik a megkülönböztetéstől, az erősség által egészen az engedelmességnek veti alá magát, melyet nem megkülönböztet, hanem teljesít.

52. Mert ő az asszony, akinek az Úr megparancsolja: „És férjedhez fogsz térni”.⁹⁷ Férje az értelem, vagy szellem, a sajátja, vagy valaki másé. Ennek a férjnek ugyanis helyesen engedelmeskedik az egyszerű és derék ember önmagában, de sokszor még helyesebben és biztonságosabban másvalakiben, mint önmagában.

53. Az Úr parancsából és magából a természet rendjéből következik tehát, hogy az asszony a férj felé, az érzékiség a szellem felé, a maga szelleme vagy valamely lelki ember felé törvényes megtéréssel, azaz tökéletes engedelmességgel tartozik. A tökéletes engedelmesség viszont, főként kezdetben, megkülönböztetés nélküli; azaz nem válogat, hogy mit és miféle parancsolnak, hanem csak azon igyekszik, hogy hűségesen és alázatosan meglegyen, amit a feljebbvaló parancsol.

54. Mert a paradicsomi jó és rossz tudás fája⁹⁸ a szerzetesi életben a megkülönböztetés ítélete. Ez a lelkiatya hatalmában van, aki mindent megítél, őt azonban senki sem ítéli meg⁹⁹. Az ő dolga megkülönböztetni, a többieké engedelmeskedni. Ádám a maga kárára megízlelte a tiltott fa gyümölcsét, kioktatva attól, aki így bujtogatta: „Miért parancsolta meg nektek Isten, hogy ne egyetek a fáról?”¹⁰⁰ Íme a megkülönböztetés: miért van megparancsolva? Majd hozzátette: „Tudja ugyanis, hogy azon a napon, amelyen arról esztek, megnyílik a szemetek, és olyanok lesztek, mint az istenek”.¹⁰¹ Íme, mi van megparancsolva: nem enged istenekké lennetek. Megkülönböztetett, evett, engedetlen lett, és a paradicsomból kiűzetett.¹⁰² Ugyanígy van a megkülönböztető érzékivel, az okos novíciussal, a bölcs kezdővel is: lehetetlen, hogy a cellában sokáig kitarson, a közösségben megmaradjon. Váljon oktalanná, hogy bölcs lehessen!¹⁰³ És az legyen minden megkülönböztetése, hogy ebben a dologban ne legyen neki semmi megkülönböztetés! Az legyen minden bölcsessége, hogy ezen a téren egyáltalán ne legyen neki!

55. Ott viszont, ahol az érzékiség és az értelem határosak egymással, az emberi lélek természetében, a jó Teremtő hátrahagyott intelligenciát, tehetséget, és a tehetségben ügyességet. Az Úr ebben állította az embert keze művei fölé, és vetett lába alá minden evilági dolgot¹⁰⁴: a gőgös érzékinek tanúságul természetes méltóságáról és elvesztett istenhasznosságáról, az egyszerűnek és alázatosnak viszont segítségül, hogy azt visszanyerje és megőrizze.

56. Ebben, amit Istenről tudni lehet, saját magukban válik nyilvánvalóvá számukra,¹⁰⁵ ebben lehet értékelni a Teremtőt a teremtmény alapján;¹⁰⁶ ebben ismerhető fel Isten igazságossága, és hogy akik jót cselekszenek, méltók az életre, akik pedig másként, méltók a halálra.

57. Ebben igazzza le az ember a teremtett világot, mely természetes igényeit spontán módon szolgálja, és

---

94 Vö. Jak 1,18

95 Vö. Zsolt 111,10

96 Vö. Péld 11,29

97 Ter 3,16G

98 Vö. Ter 2,9.17

99 Vö. 1Kor 2,15

100 Ter 3,1

101 Vö. Ter 3,5

102 Vö. Ter 3,6.24

103 1Kor 3,18

104 Vö. Zsolt 8,7-8

105 Vö. Róm 1,19

106 Vö. Róm 1,20; Bölcs 13,5

teszi alkalmassá, hogy szolgáljon a bűnből eredő szükségnek, mind az akarat, mind a gyönyör céljainak megfelelően.

58. Hogy ebből mennyi minden dolog jön létre, mely ezelethez szükséges, mely jóra is, rosszra is használható, mely a maga nemében gyönyörű, melyet egyaránt készítenek jó és rossz emberek, az mindenki előtt nyilvánvaló.

59. Ebből származik ugyanis az irodalom, a kézművesség és az építészet terén, számtalanul sokféle emberi találmány révén az a rengeteg tudományág, az a sokféle foglalkozás, a tudomány aprólékos megfigyelései, az ékesszólás művészete, méltóságok és hivatalok sokfélesége és számtalan evilági vívmány, melyet az emberek – azok is, akiket a világ bölcseinek mondanak és azok is, akik Isten egyszerű fiai – egyaránt használnak szükségletük és hasznuk céljaira. Ám azok visszaélnék velük kíváncsiságuk, gyönyörük és gőgjük kielégítésére, ezek pedig a szükségletüket szolgálják ki bennük, édességüket azonban másban lelik.

60. Ezért az előbbieket, érzékeik és testük szolgálait, követik testük gyümölcsei, melyek: paráznaság, tisztátalanság, bujaság, ellenségeskedés, viszálykodás, versengés, harag, veszekedés, széthúzás, irigykedés, tobzódás, részegeskedés és ezekhez hasonlók. Akik ezeket teszik, nem nyerik el Isten országát. Az utóbbiakat pedig a lélek gyümölcsei, melyek: szeretet, öröm, békesség, állhatatosság, kedvesség, türelem, jóság, szelídség, hűség, szerénység, tisztaság, önmegtartóztatás,¹⁰⁷ valamint jámborság, mely magában hordozza a jelen és a jövő élet ígértét.¹⁰⁸

61. Amíg ezek mindketten egyformán tevékenységben vannak, az emberek hasonló tevékenységeket látnak; Isten azonban az akaratot és szándékot ítéli meg. Amikor viszont ki-ki magába tér, mindenkit a maga szándéka gyümölcseiből táplál lelkiismerete. Ámde nem is térnek vissza egyformán a kétféléből a lelkiismerethez, mivel senki sem szeret hozzá visszatérni a tett után, aki nem a cselekvés helyes szándékával lépett ki belőle.

62. Ha viszont az, aki visszatér a lelkiismerethez, még nem győzte le rendetlen kívánságát, ott épp e rendetlen kívánság nyomán vagy édes gyönyörökre, vagy nyomasztó mardosásra lel, és innen meríti sokféle gondolatát. Aki viszont már legyőzte a rendetlen kívánságot, de még a valódi jó nagyobb kívánsága vagy gyönyöre nem kerítette hatalmába a lelkét, egyfajta utálkozó élvezettel szenved el mozdulatok, látványok, hallományok képzeit.

63. Ezért mindkettejük „ágyéka megtelik gyönyörök látomásával”, és a lelki, isteni dolgok megfontolására „még szemük világa sincs velük”.¹⁰⁹ Az, aki küzd a rendetlen kívánságok ellen, terhes ragaszkodásoktól szenved, melyeket még nem képes tökéletesen legyőzni. Aki viszont már a szabadságra pályázik, nem képes lerázni magáról a ragaszkodások képzelgéseit, sem az ártalmas, lefoglaló vagy mihaszna gondolatokat, melyek ezekből lépten-nyomon előjönnek.

64. Innét, hogy a zoltározás, az imádság és más lelki gyakorlatok idején Isten szolgájának szívében, akkor is, ha nem akarja, sőt küzd is ellenük, képzetek peregnek, és gondolatok fantáziaképei forognak, melyek, mint leselkedve köröző tisztátalan madarak, az áhítat áldozatát vagy mindenestül elragadják kezéből, vagy legalábbis gyakran bepiszkolják, addig-addig, míg a felajánlónak még a könnye is kicsordul.

65. A szerencsétlen lélekben szálnalmas és gonosz meghasonlás támad: a szellem és az értelem a szív akaratát és szándékát próbálja megtartani magának, az érzéki elvetemültség viszont az érzést és az észet ragadja magához, a lélek pedig legtöbbször ott marad gyümölcs nélkül.

66. Innét, hogy a gyengébb lelkekben, melyekben a testi és világi kívánságok még nincsenek tökéletesen elfojtva, lépten-nyomon a kíváncsiság vétkes hajlama üti fel a fejét. Innét, hogy a magány és a csend enyhítésére rendetlen módon vizsgálatokat keresnek, melyek ellentétben állnak a célkitűzéssel, melyek a közös rend királyi útján az önakarat lopott mellékútjai, az újdonságok hajkurászása, a megszokott dolgok megünása. Ezek ugyan, mint a vakaródzás, ideig-óráig csillapítani látszanak a beteg lélek viszkettségét, valójában azonban éppen hogy felhevítik és begyullasztják, és csak azt érik el, hogy utána még kegyetlenebbül

---

107 Gal 5,19-23

108 1Tim 4,8

109 Vö. Zsolt 38,8.11

ég, és még inkább viszket.

67. Ebből aztán naponta új elfoglaltságok lesznek, új tevékenységek, munkák kieszelése, különféle olvasmányok, nem a lélek épülésére, hanem a lassan múló nap unalmának feledtetésére. És miután a remete megvetett minden régit, minden megszokottat, és elfogytak az újak, nem marad más hátra, mint a cella megutalása és a mielőbbi menekülés.

68. Ezért a jámbor egyszerűségnek, a szerzetesi, magányos hivatásban új embernek, aki nem rendelkezik sem értelemmel, ami vezetné, sem érzelemmel, ami vonzaná, sem megkülönböztetéssel, ami kormányozná őt, hanem egyfajta erőszakot alkalmaz magán, teljes türelemmel engednie kell, hogy parancsok szabályrendszere mint valami idegen kéz alkossa és formálja őt meg, mint az agyagot a fazekas, az engedelmesség pörgő korongján és próbatételének tüzeiben, alávetve magát alakítója és formálója akaratának és véleményének.

69. Hiszen, még ha meg is van áldva tehetséggel, ha ragyogó ügyességgel és kimagasló intelligenciával rendelkezik is, ezek éppúgy eszközei a vétkes hajlamoknak, mint az erényeknek. Ne vonakodjon tehát megtanulni jóra használni azt, amit rosszra is képes, mert ez az erény sajátos műve. A tehetség tegye alkalmassá a testet, az ügyesség formálja a természetet, az intelligencia pedig ne elbizakodottá tegye a lelket, hanem tanulékonyá. Végül is a tehetséget, ügyességet, intelligenciát és más efféléket ingyen kapjuk; nem így azonban az erényt. Annak elsajátítása alázatot, felkutatása fáradságot, birtoklása szerelmet kíván. Mivel méltó mindezekhez, és nem is lehet másként elsajátítani, felkutatni vagy birtokolni.

70. Ennélfogva először arra kel megtanítani a remeteség tapasztalatlan lakóját, Szent Pál apostoli rendelkezése értelmében, hogy adja testét élő, szent, Istennek tetsző áldozatul; ez legyen az ő ésszerű hódolata.¹¹⁰ Nehogy azonban az érzéki ember, aki még nem fogta fel, ami az Istené,¹¹¹ novíciusi hevében elhamarkodottan és kíváncsian fürkésszen a lelki és isteni dolgok körül, Pál egyúttal még hozzátette: „Azt mondom ugyanis a nekem adott kegyelemnél fogva, hogy közületek senki se firtasson a kelleténél többet, hanem firtasson józanul”.¹¹²

71. Mivel pedig az érzéki ember képzése egészében, de legalábbis jelentős részben, a test körül, valamint a külső ember rendbe szedése körül van, meg kell őt tanítani ésszerűen elfojtani tagjaiban azt, ami földi¹¹³, továbbá a test és a lélek között, melyek folyton egymás ellen vágyakoznak¹¹⁴, az értelem és a megkülönböztetés igazságos ítéletét hozni, nem tekintve az ítéletben egyikük személyét sem¹¹⁵.

72. Meg kell őt tanítani úgy bánni testével, mint egy rábizott beteggel, akitől sok haszontalan dolgot, még ha kívánja is, meg kell tagadni, a hasznos dolgokat viszont, még ha nem is akarja, rá kell erőltetni; úgy bánni vele, mint ami nem az övé, hanem azé, aki nagy áron váltott meg minket, hogy megdicsőítsük őt testünkben.¹¹⁶

73. Azonkívül meg kell őt tanítani őrizkedni attól, amit az Úr a bűnös nép szemére vet a próféta által, mondván: „Testetek mögé vetettetek engem”.¹¹⁷ Attól is nagyon kell óvakodnia, nehogy ezélet szükségletei vagy célszerűségei címén engedje, hogy lelke a kitűzött céliránytól és természetes méltóságától itt-ott elkorcsosuljon testének tisztelete és szeretete irányában.

74. Ezért, bár keményebben kell bánni a testtel, nehogy lázadjon, nehogy elszemtelenedjen, de azért úgy, hogy képes legyen kellőképpen szolgálni, hiszen a lélek szolgálatára kaptuk. Nem úgy kell tekinteni, mintha őérte élnénk, hanem mint aki nélkül nem tudunk élni. A szövetséget ugyanis, mely a testünkkel fennáll, nem szakíthatjuk szét, amikor akarjuk, hanem türelemmel ki kell várnunk törvényes feloldását, és közben be kell tartanunk mindazt, ami a törvényes szövetséggel velejár. Úgy kell tehát egyességre jutnunk vele, mintha nem tartózkodnánk vele sokáig; de ha másként alakul, ne sürgessük magunkat a távozásra.

---

110 Vö. Róm 12,1

111 Vö. 1Kor 2,14

112 Róm 12,3

113 Vö. Kol 3,5

114 Vö. Gal 5,17

115 Vö. Róm 2,11

116 Vö. 1Kor 6,19k

117 Vö. Ez 23,35; 1Kir 14,9

75. Ezen a téren hosszú és vesződéses munkára, és gyakran veszélyes melléfogásra nyílna alkalom, hacsak az engedelmség és a cella szabályzata – mely a belépőnek egyszer s mindenkorra megadja a közös rend teljes formáját az evés és az öltözködés, a munka és a pihenés, a csend és a magány dolgában, valamint mindabban, ami a külső ember művelését vagy szükségletét illeti – nem nyújtana az engedelmes, türelmes és nyugodt testvérnek minden egyéb dologban védelmet és biztonságot.

76. Ebben úgy van egyszer s mindenkorra minden körülménybálva és a fölösleg lenyesve, úgy vannak a szükséges dolgok a megfelelő meglegedés határain és az általános önmérséklet korlátjain belül megszabva, hogy legyen az is, amire az erősek vágyakoznak, meg az is, amitől a gyengék nem riadnak vissza;¹¹⁸ továbbá, hogy egyrészt a megengedett dolgok mennyisége nehogy valamiben megkárosíthassa a hálaadással használók lelkiismeretét¹¹⁹, másrészt pedig nehogy a megvonások bármikor is kísértésbe vihessék Isten szolgájában a jól fegyelmezett és helyesen nevelt test meglegedését.

77. Ezekben a dolgokban, amint Salamon mondja, „Aki egyszerűen jár, bizton jár; aki viszont keményfejű, bajba jut”.¹²⁰ Mert bár a szükséges dolgok úgy vannak beosztva, hogy semmiféle panasz ne legyen többé helye, de azért ha valamit akár közösségileg, akár egyénileg hozzáadni vagy csökkenteni kell, ez a prior megítélésére tartozik,¹²¹ az engedelmes alárendeltek mindennemű aggálya vagy veszélyeztetése nélkül.

78. A remete-novíciust tehát arra kell oktatni – a közös rend szabályai szerint –, hogy testi vágyait a múltért való folytonos bűnbánattal szelídítse, és hogy az összes többi dolog megvetése érdekében jusson el saját maga megvetéséig.

79. Állandóan fel kell őt fegyverezni jóelőre azokkal a kísértésekkel szemben, melyek a magányos novíciust hevesebben támadják. Isten szolgáját ugyanis, aki Istennek ingyen szolgál, szüntelenül ingerlik a vétkes hajlamok: az ördög a felkínált gyönyör jutalmát kínálgatja, a test vágyakban ég, a világ pedig táplálja a vágyakat. Az Úr, a mi Istenünk is próbára tesz bennünket, hogy vajon szeretjük-e őt vagy sem.¹²² Nem azért, hogy ő megtudja, mintha nem tudná, hanem hogy ebben a próbatételben ez számunkra jobban kiderüljön.

80. Persze azokat a kísértéseket, melyek gyanút keltenek, vagy első ránézésre gonoszoknak bizonyulnak, könnyű legyőzni, és az értelem is könnyen leleplezi őket. Azokat viszont, melyek a jó látszatával kínálkoznak, egyrészt nehezebb felismerni, másrészt veszélyesebb is beengedni. Mert például a legnehezebb abban mértéket tartani, amit jónak hisz az ember, és mert nem mindig minden jó kívánság veszélytelen.

81. Az összes kísértésnek, gonosz és haszontalan gondolatnak a legalja pedig a tétlenség. Mert az elme legfőbb gonoszsága a tohonya tétlenség. Isten szolgája soha ne legyen tétlen, még ha Isten felé ünnepi nyugalomban van is. Mindenesetre ilyen gyanús, üres és hajlékony nevet ne adjunk egy ilyen biztos, szent és komoly dolognak. Tétlenség volna Istenre ráérni¹²³? Sőt, ez a tevékenységek tevékenysége! Aki ezt nem teszi a cellában hűségesen és buzgón, az bármit tesz is, amit nem emiatt tesz, tétlenkedik.

82. Mármost a tétlenség elkerülése végett tétlen dolgokat űzni nevetséges. Tétlen dolog pedig az, aminek nincs haszna, vagy haszonra irányuló szándéka. Nem elég pusztán annyit tenni, hogy a nap némi gyönyörrel vagy a tétlenség jelentősebb émelygése nélkül elteljen, hanem hogy valami maradjon is az eltelt napból a lelkiismeretben a lélek előrehaladására, valami gyűljön mindennap a szív kincstárában. Egy jó cellalakónak nem is kell úgy vélnie, hogy élt azon a napon, amelyen nem emlékszik, hogy tett volna valamit azok közül a dolgok közül, amelyekért a cellában él.

83. Kérded, mit tégy, mivel foglald el magad? Először is, a mindennapi ima-áldozaton és olvasmányos tanuláson kívül, a napnak a mindennapos lelkiismeretvizsgálatra, javításra, rendbe szedésre szánt része nem maradhat el.

84. Ezenkívül valami kétkezi munkát is kell végezni, ami nem annyira azért van kiszabva, hogy a lelket ideig-óráig gyönyörködtetve lekösse, hanem hogy a szellemi tanulmányokban való gyönyörűséget megőrizze

118 Vö. Szt. Benedek Regulája, 64.

119 Vö. 1Tim 4,4

120 Péld 10,9; 28,14

121 Vö. Szt. Benedek Regulája, 40.

122 Vö. MTörv 13,4

123 Lásd 7. old. 70. láb.

és táplálja. Ebben egy időre kilazul a lélek, anélkül hogy szétszóródna, és amint úgy látja, hogy ideje visszatérni magához, könnyen elszabadul, az ottragadó akarat ellenkezése, valamint a tapasztalt gyönyör és a képzelődő emlékezet káros hatása nélkül.

85. Mert nem a férfi van az asszonyért, hanem az asszony a férfiéért.¹²⁴ Nem a lelki gyakorlatok vannak a testiekért, hanem a testiek a lelkiekért. Ezért, amint a teremtett férfi olyan segítőtársat kapott párjául, aki hozzá hasonló és magából a férfi anyagából való,¹²⁵ ugyanúgy van a testi gyakorlatokkal is: bár szükségesek a lelki gyakorlatok segítésére, mégsem tekinthető mindig mindegyik egyformán megfelelőnek ebben, hanem elsősorban azok, melyek a lelkiekkel közelebbi hasonlóságot és rokonságot mutatnak. Például ha az ember, lelki épülés céljából, elmélkedik azon, amit azután leír, vagy leírja azt, ami azután olvasásra kerül.

86. A szabad levegőn való gyakorlatok és munkák ugyanis szanaszét húzzák az érzékeket, és gyakran még a szellemet is kimerítik, hacsak a földmunkában való keményebb erőfeszítés alaposan el nem gyötri a testet, ami elvezethet a szív töredelméhez és megalázottságához.¹²⁶ Így a fáradtság nyomásával nemegyszer a buzgóság hevesebb érzelmét sajtolják ki, ami gyakori jelenség a böjtök, virrasztások és minden egyéb testet sújtó fáradalmak esetében is.

87. Mindazonáltal a komoly és okos lélek minden munkára felkészíti magát, és nem szóródik szét bennük, hanem általuk még összeszedettebbé válik. Folyton szem előtt tartja, nem annyira amit tesz, mint inkább amire tevékenységével irányul; és „minden tökéletesség csúcsára”¹²⁷ törekszik. Mennél valóságosabban iparkodik erre, kezével is annál buzgóbban és hűségesebben dolgozik, maga alá igazva egész testének akaratát. Mert a jó akarat fegyelme egybetereli az érzékeket, sőt a munka súlyától rá sem ér velük szórakozni. Ezek pedig, a lélek engedelmes szolgálatára igazva és alázva, megtanulnak hozzá hasonulni, mind a munkában való részesedésben, mind a vigasztalás várásában.

88. Mert a bűn által rendetlenné vált természet, mely a teremtésben kapott helyes pályájáról kisiklott, ha Istenhez fordul, Isten iránti félelmének és szerelmének arányában hamar visszaszerzi azt, amit elfordulva elvesztett; és ahol a lélek már elkezdett visszaformálódni alkotójának képmására, a test is mindjárt újravirágzik¹²⁸, és saját akaratát elhagyva kezd hozzáformálódni a megújult lélekhez. Hiszen még a saját érzéke ellenében is kezdi gyönyörűségét lelmi mindabban, ami a lelket gyönyörködteti, sőt, a bűn büntetéséből fakadó sokszoros fogyatkozásának arányában sokszorososan szomjazva Istent¹²⁹, nemegyszer még irányítóját is igyekszik megelőzni.

89. Mert az élvezeteket nem veszítjük el, csak átváltjuk a testről a lélekre, az érzékekről a lelkiismeretre. Korpakenyér és közönséges víz, zöldség vagy egyszerű bab semmiképpen sem élvezetes dolgok. De az, hogy – Krisztus szerelmében és a belső élvezet vágyában – a jól fegyelmezett gyomor örömmel meg tud elégedni ezekkel: ez aztán fölöttébb élvezetes dolog! Hány ezer szegény elégíti ki természetét ezekből, vagy akár csak ezek egyikéből? Persze a legegyszerűbb és legkellemesebb a természet szerinti élet lenne, hozzáadva az istenszeretet fűszerét, ha sérültségünk engedné. Ha az meggyógyul, a természet mindjárt ránevet azokra, akik természetesek. Ugyanígy van a munkával is. A parasztembernek kemények az izmai, erős a karja; a gyakorlat teszi ezt. De hagyj csak lankadni: elgyengül. Az akarat szokást csinál, a szokás gyakorlatot, a gyakorlat pedig bármilyen munkában erőt ad.

90. De térjünk vissza a témánkhoz. Akárhogyan is, mind munkánk, mind tétlenségünk azt eredményezze, hogy soha se legyünk tétlének. Arra irányuljon mindig a mi elfoglaltságunk, amit az Apostol mond az érzékieknek és kezdőknek: „Emberi módon fejezem ki magam, testetek gyarlósága miatt. Ahogyan ugyanis egykor átadtátok tagjaitokat a tisztátalanság és a gonoszság szolgálatában a gonoszságra, úgy adjátok most az igazság szolgálatára a megszentelődés végett”.¹³⁰

91. Hallja meg ezt az érzéki ember, aki mindeddig testének önkéntes rabszolgája volt, aki már kezdi alávetni

---

124 Vö. 1Kor 11,9

125 Vö. Ter 2,18,21k

126 Vö. Zsolt 51,19; 107,12

127 Vö. Zsolt 119,96

128 Vö. Zsolt 28,7

129 Vö. Zsolt 63,2

130 Róm 6,19

a testet a léleknek és felkészíteni magát Isten dolgainak befogadására, és lásson neki a szolgaság kényszeréből és testének uralkodó megszokásából való kivetkőzéshez.

92. Csináljon kényszert kényszer ellenében, szokást szokás ellenében, formáljon érzelmet érzelem ellenében, míg méltó nem lesz elnyerni a teljes élvezetet élvezet ellenében: hogy az Apostol tanácsa szerint legalább annyira élvezze nélkülözni a világot és a test élvezeteit, mint amennyire azelőtt élvezte bírni; legalább annyira élvezzen testének tagjaival az igazságnak szolgálni a megszentelődés végett, mint amennyire azelőtt élvezett a tisztátalanságnak és gonoszságnak szolgálni a gonoszságért.

93. Ez az érzéki ember, a kezdő novícius tökéletessége a maga szintjén. Ha ezt az érzéki, emberi dolgot bevégezte, ha nem tekint hátra¹³¹, ha hűségesen az előtte levők után rugaszkodik, hamarosan eljut arra az isteni szintre, hogy kezd megragadni, amint ő meg van ragadva,¹³² és megismerni, amint ő is ismert.¹³³ Ezt azonban nem a megtérés egyetlen pillanata, nem is egy nap hozza létre, hanem sok idő, sok fáradozás, sok verejték, a könyörülő Isten kegyelmének, és az akaró és futó ember¹³⁴ buzgalmának megfelelően.

IV.

94. Mindezen jóknak a műhelye pediglen a cella és a benne való állhatatos kitartás. Ott mindenki, aki saját szegénységével jól kijön, gazdag; mindenki, akiben megvan a jó akarat, rendelkezik mindazzal, amire a jó élethez szüksége van. Igaz ugyan, hogy a jóakaratnak nem mindig tanácsos hinni, hanem féken kell tartani és irányítani, főleg a kezdőknél. Kormányozza a szent engedelmisség regulája a jóakaratot, az pedig a testet. Tanítsa meg őt egyhelyben kitartani, a cellát kibírni és önmagával elidőzni, ami a haladóknál a jó összeszedettség kezdete és a jó remény biztos jele.

95. Mert lehetetlenség, hogy az ember hűségesen egy dologra szegezze a lelkét, ha előbb valamely helyre kitaróan le nem szegezte testét. Hiszen aki a lélek betegségétől való szabadulás végett egyik helyről a másikra próbál menekülni, olyan, mint aki saját teste árnyékától menekül. Önmaga elől menekül, önmagát hordja ide-oda; a helyet változtatja, nem a lelkületet; mindenütt önmagára lel, hacsak nem kerül még rosszabb állapotba ettől az ingatagságtól, mint ahogy ártani szokott a betegnek, ha ide-oda hurcolásza zötykölődik.

96. Vegye tudomásul, hogy beteg, és törődjön a betegség károsította részekkel. Ha nem szakad félbe a nyugalom, a folytonos gyógykezelés hamar meghozza gyümölcsét, és a lélek, kigyógyulva tébolyultságaiból és rabságaiból, egészen önmagáévá válik Istenben. Mert a természet, amely nemhogy szennyezett, de fertőzött, nem kevés ápolást igényel. Feküdjön be tehát mozdulatlanul a kórházába – így szokták ugyanis nevezni az orvosok a betegségek ápolásának műhelyét –, és folytassa a megkezdett orvosság használatát, míg gyógyulást nem tapasztal.

97. A te kórházad, ó beteg, ó gyengélkedő, a te cellád. Az orvosság, mellyel ápolni kezdted magad, az engedelmisség, és pedig a valódi engedelmisség. Tudd meg, hogy a sűrűn váltogatott orvosságok ártanak: megzavarják a természetet, szétzilálják a beteget. Hiszen ha valaki igyekszik valahová, ha kitar egyenes úton, hamar céljához ér, és véget vet mind az utazásnak, mind a fáradozásoknak. Ha viszont sok útra kezd bele, tévelyeg, és nem is vet véget soha a fáradozásoknak, mivel a tévelygésnek sosem vége. Maradj hát veszteg, és ne kapkodj fűhöz-fához, hanem a tökéletes egészség eléréséig használd a gyógyító engedelmisség orvosságát. Ám akkor se dobd el hálátlanul, amikor már meggyógyultál, de azért a továbbiakban szabad más módon éljed vele.

98. Ha tehát az egészség felé igyekszel, ügyelj arra, hogy semmit, még a legapróbb dolgot se bátorkodj magadtól tenni anélkül, hogy az orvossal ne konzultáltál volna. Ha pedig gyógyító hatást vársz tőle, szükséges, hogy sose szégyelld felfedni előtte fekélyeidet. Illetve szégyelld, de azért tárd fel egészen, ne rejtgeds.

99. Mert vannak, akik magabiztosan, mint valami mesét adják elő bűneik történetét. Zavar nélkül sorolják fel lelkük betegségeit, majdhogynem bűnbánat és a fájdalom érzése nélkül. Hamar könnyekre talál és

---

131 Vö. Lk 9,62

132 Vö. Fil 3,13,12

133 Vö. 1Kor 13,12

134 Vö. Róm 9,16

sóhajtozik az, akiben megvan a fájdalom érzéke. Ha viszont a gonosz betegséghez a még kétségbeejtőbb érzéketlenség is hozzájön, épp azért, mert nem érez fájdalmat, mennél közelebb látszik az egészséghez, annál távolabb van tőle.

100. Ha az orvos afféle kíméletesebb típus, aki mintegy kenetekkel és lágy tapasztokkal akar mindent meggyógyítani, te magad cselekedj magadért: erősebb orvosság és hamarabbi gyógyulás után sóvárogva követeld a kést, kérd a tüzes vasat!

101. Az orvos mindig rendelkezésedre áll, mindig készen áll. Ugyanis, hogy ne legyen számodra ijesztő a magány, és hogy biztonságosabban lakhass a cellában, három ór van kirendelve számodra: Isten, lelkiismeret, lelkiatyá. Istennek jámborsággal tartozol, akinek egészen addig át magad; lelkiismeretednek tiszteletadással, amely előtt szégyellj vétkezni; lelkiatyádnak a szeretet engedelmességével, akihez minden ügyedben fordulj.

102. Ezen felül, hogy kedvedben járjak, adok hozzá még egy negyediket; amíg apró gyermek vagy és alaposabban meg nem tanulod észben tartani Isten jelenlétét, nevelőről gondoskodok számodra.

103. Válassz te magadnak tanácsom szerint egy embert, akinek élete példája úgy befészkel magát szívedbe, tisztelete úgy hozzáad, hogy valahányszor eszedbe jut, tiszteletére fölkel, elrendezed és összeszeded magad; akire ha rá gondolsz, mintha jelen lenne, a kölcsönös szeretet érzelmében helyreigazít téged minden helyreigazítandó dologban, és közben magányod rejtettsége semmi kárt sem szenved. Ő teremjen nálad, amikor csak akarod; gyakran még akkor is bukkanjon fel, amikor nem akarod. Rójon ki rád rendreutasítást az ő elgondolt szent komolysága, vigasztalást az ő jámborsága és jósága, példát szent élete őszintesége. Sőt, ha elképzeled, hogy lát téged, igyekezni fogsz még a gondolataidat is mind úgy kijavítani, mintha látná, mintha feddené azokat.

104. Így őrizd magad gondosan az Apostol parancsa szerint.¹³⁵ És hogy mindig magadra tekinthess, fordítsd el szemeidet mindentől. A testnek ez a remek szerszáma, a szem, bár tudná önmagát is éppúgy látni, mint minden mást! A belső szemnek erre lehetősége van. Ha viszont a külső példájára önmagát elhanyagolva idegen dolgokkal foglalkozik, mivel sokat akar, nem lesz ideje visszatérni önmagához. Magaddal törődj! Elég gondoskodnivaló vagy te magadnak. Azonkívül zárd el külső szemed elől azt, aminek látásától, a belső elől pedig aminek szeretésétől elszoktál; mert semmi sem szakad fel olyan könnyen, mint a szerelem sebe, különösen a zsengebb és fiatalabb lelkekben.

105. Bátorkodj néha kiválóbb adományok után is szimatolni és törekedni,¹³⁶ és te magad légy önmagad számára az építkezés példázata. Más dolog a te külső cellád, és más a belső. A külső az a ház, amelyben érzéki lelked lakik a testeddel együtt. A belső a lelkiismereted, melyben a legmélyebb bensődnél is bensőbb Isten kell, hogy lakjon szellemi lelkeddel együtt. A külső klauzúra kapuja jelképe a belső védőfal kapujának. Ahogy a külső klauzúra nem engedi a testi érzékeket odakint kószálni, úgy legyenek a belső érzékek is mind bensőbbben a maguk dolgára összefogva.

106. Szeresd tehát belső celládat és szeresd a külsőt is, és add meg mindegyiknek az őt megillető hódolatot. Oltalmazzon téged a külső cellád, ne rejtegesse; nem azért, hogy titkosabban vétközhesse, hanem hogy biztonságosabban élhess. Mert nem tudod, ő tapasztalatlan lakó, mivel tartozol celládnak, hacsak meg nem fontolod, nemcsak hogy hogyan gyógyulj ki a saját vétke hajlamaidból, hanem azt is, hogy hogyan ne civődj a másokéval. Azt sem tudod, milyen tisztelettel tartozol lelkiismeretednek, hacsak meg nem tapasztalod benne a Szentlélek kegyelmét és a belső kellem édességét.

107. Add meg tehát mindkét cellának az őt megillető tiszteletet, és te magadnak követeld benne a téged megillető elsőséget. Tanulj meg benne – a közös rend szabályai szerint – önmagad előljárója lenni, az életedet beosztani, erkölceidet rendbe szedni, magadat megítélni, magadat önmagad előtt bevádolni, gyakran el is ítélni, és nem hagyni büntetlenül. Üljön törvényt az ítélkező igazságosság, álljon elő a bűnös és önmagát vádoló lelkiismeret! Senki sem szeret téged náladnál jobban, senki sem fog becsületesebben ítélni.

108. Hajnalban kérd számon magadtól az elmúlt éjjelt, a következő napra pedig szabj ki magadnak irányelvet. Este tarts számadást az eltelt napról, és a következő éjjelre készíts célkitűzést. Ha így lekötöd

---

135 Vö. 1Tim 5,22

136 Vö. 1Kor 12,31

magad, sosem fogsz ráérni helytelenkedni.

109. Minden egyes órának – a közös rend szabálya szerint – oszd be a maga gyakorlatát: amelyiknek lelki jár, lelkit, amelyiknek testi, testit. Ezekben úgy fizessen meg minden tartozást a lélek Istennek, a test a léleknek, hogy akármilyen mulasztás, hanyagság vagy tökéletlenség fordult elő bennük, a maga módján, helyén és idejében ne ússza meg büntetlenül vagy kárpótolatlanul.

110. Ezek közül – nem számítva azokat az órákat, amelyekről a próféta mondja: „Naponkint hétszer mondok dicséretet neked”¹³⁷ – a hajnali, esti és éjféli imaáldozatot kell a leginkább betartani. Mert nem hiába mondja a Próféta: „Korán reggel eléd állok, és rád vetem pillantásom”;¹³⁸ ilyenkor ugyanis a külső gondoktól még üres a gyomrunk. Továbbá: „Szálljon illatáldozatként színed elé imádságom, kezem fölemelése legyen esti áldozat”;¹³⁹ mivel ilyenkor az efféle akadályokat már valamiképpen megemésztették.

111. Ugyanígy az éjjeli virrasztásainkban is, melyekben „éjfélkor fölkelünk, hogy áldjuk az Úr nevét”,¹⁴⁰ az áldásnak ugyanezt a rendjét fűzi össze a Próféta: „Szorongatásom napján Istent kerestem éjjel, őelé, avagy őfelé tárt kezekkel, és nem csalódtam”,¹⁴¹ és a többi, ami következik.

112. Leginkább ezekben az órákban kell magunkat mintegy szemtől-szembe Isten elé helyezni, az ő arcának fényében¹⁴² magunkat áttekinteni, saját magunkra vonatkozólag szomorúságra és fájdalomra lelni, az Úr nevét segítségül hívni¹⁴³, lelkünket dörzsölgetni, míg fel nem melegszik, az Úr túláradó jóságának emlékéhez fordulni, míg Ő meg nem édesedik szívünkben.

113. És ekkor kell a leginkább azt tennünk, amit az Apostol mond: „Inkább akarok az Egyházban öt szót szólani értelmesen, mint tízezer szót értelem nélkül”.¹⁴⁴ Meg ezt: „Zsoltározzam lélekben, de zsoltározzam értelemmel is; imádkozzam lélekben, de imádkozzam értelemmel is.”¹⁴⁵ Mert ilyenkor szükséges, hogy az értelemhez, azaz lélekhez társuljanak az ő gyümölcsői, hogy attól kezdve vagy Isten áldásának bőségében elpihenjünk az éjszaka békéjében, vagy Isten dicséretére felszerkenve minden további tevékenységünk lendülete ebben az istendicséretben formálódjon és keljen életre.

114. Ezért az éjjeli virrasztást megelőzően nem célszerű zsoltárok sokaságával elborítani az értelmet, és kimeríteni vagy megfojtani a lelket. Inkább, amíg józan állapotban van, áhítatra kell hangolni és a maga útján irányítani az Úr felé, mígnem kitágult szívvel futni kezd¹⁴⁶ egészen az istenszolgalat végéig, megtartva buzgóságának lendületét, hacsak valami nagy hanyagság meg nem akasztja azt, vagy szándékos gyarlóság véget nem vet neki.

115. Azt is tudja mindenki, akiben Krisztus gondolatai vannak¹⁴⁷, mennyire javára válik a keresztény jámborságnak, mennyire illik Isten szolgájához, Krisztus megváltásának szolgájához, és milyen hasznos számára naponta akár csak egy órán át az ő szenvedésének és megváltásának jótéteményeit figyelmesebben megfontolni, hogy édesen gyümölcsözzön a lelkiismeretben, és hűségesen elraktározódjon az emlékezetben. Nem más ez, mint lelkileg enni az Úr testét és inni az ő véré, annak emlékére, aki minden benne hívőnek megparancsolta: „Ezt tegyétek az én emlékezetemre”.¹⁴⁸

116. Ennek fényében mindenki előtt nyilvánvaló, hogy – az engedetlenség bűnéről nem is beszélve – milyen istentelen dolog, ha az ember Istennek ekkora jóságáról megfélekedzik, tekintve, hogy egy eltávozó kedves ember bármilyen jelben ránk bízott emlékét gaztett elfelejtteni.

117. Mert ugyan e szent és tiszteletreméltó megemlékezés misztériumát – a maga módján, helyén és

---

137 Zsolt 119,164

138 Zsolt 5,4

139 Zsolt 141,2

140 Vö. Zsolt 119,62

141 Zsolt 77,3

142 Vö. Zsolt 89,16

143 Vö. Zsolt 116,3k

144 Vö. 1Kor 14,19

145 Vö. 1Kor 14,15

146 Vö. Zsolt 119,32

147 Vö. 1Kor 2,16

148 Lk 22,19; 1Kor 11,24

idejében – csak annak a néhány embernek szabad bemutatni, akikre rábízott az ebben való szolgálattétel; a misztérium lényegi valósága azonban minden időben, az Úr uralmának minden helyén¹⁴⁹, olyan módon, ahogyan az átadatott¹⁵⁰, azaz a köteles jámborság érzületével, mindenkinek rendelkezésére áll, akinek e szavak szólnak: „Ti pedig választott nép, királyi papság, szent nemzet, megváltott nép vagytok, hogy hirdessétek annak erényeit, aki a sötétségből meghívott titeket az ő csodálatos világosságára”.¹⁵¹

118. A szentséggel úgy áll a dolog, hogy amint életére szolgál annak, aki méltón veszi, éppúgy képes halálára és ítéletére is szolgálni annak, aki méltatlanul, szentségtörő módon veszi.¹⁵² A szentség lényegi valóságát viszont senki más nem veszi magához, csak aki méltó és alkalmas. Mert a szentség a szentség lényegi valósága nélkül a vevő számára halál, a szentség lényegi valósága azonban, még a szentségen kívül is, a vevő számára örök élet.

119. Ha pedig akarod, és valóban akarod, ez számodra a napnak és az éjnek bármely órájában celládban rendelkezésedre áll. Valahányszor annak emlékezetére, aki érted szenvedett¹⁵³, e tettét áhítattal és hittel átéled, testét eszed és vérért iszod. Mindaddig, amíg benne maradsz a szerelem által, ő pedig benned a szentség és igazság működése által, testéhez tartozol, és tagjai közé számítász.

120. Ezenkívül meghatározott órákban meghatározott olvasmányokkal is foglalkozni kell. Mert az alkalmi és változatos olvasmány, amely amúgy találmányra kerül elő, nem épít, sőt ingataggá teszi a lelket, és amilyen könnyű befogadni, még könnyebben távozik az emlékezetből. Ehelyett megbízható jellemeknél kell megmaradni, és azokhoz szoktatni a lelket.

121. Mert amilyen lélekkel írták az írásokat, ugyanaz a lélek kívántatik meg az olvasótól, és aszerint is kell őket érteni. Soha nem hatolsz be Pál gondolatvilágába, amíg az olvasásban való jó figyelem gyakorlata és a szüntelen elmélkedés igyekezete által át nem itatódsz szellemével. Soha nem érted meg Dávidot, amíg ugyanazon tapasztalat által magukat a zoltárbeli érzelmeket magadra nem öltöd. És ugyanígy van a többivel is. Egyébként is minden Írásra érvényes, hogy olyan messze esik a tanulmány az olvasástól, amennyire a barátság a vendégségtől, a testvéri ragaszkodás a futó üdvözléstől.

122. Hanem a napi olvasmányból naponta le is kell valamit bocsátani az emlékezet gyomrába, amit aztán az ember alaposan megemészt, és újból fölkérődzve gyakorta megrág; valamit, ami megfelel a célkitűzésnek, ami elősegíti a figyelmet és lefoglalja a lelket, hogy ne lelje örömét idegen gondolatokban.

123. Az olvasás során érzelmet kell méríteni, és imádságot formálni, ami az olvasást félbeszakítja, nem annyira, hogy a megszakítással akadályozza, hanem hogy a lelket azonnal tisztábbá tegye az olvasmány megértésére.

124. Az olvasmány ugyanis a szándék szolgálatában áll. Ha az, aki olvas, az olvasmányban valóban Istent keresi, minden, amit olvas, javára válik ebben¹⁵⁴: foglyul ejti az olvasó gondolatvilágát, és az olvasmány egész megértését a Krisztus iránti engedelmisség szolgálatába hajtja¹⁵⁵. Ha másfelé hajlik az olvasó érdeklődése, ez mindent maga után von. Nem is talál olyan szent, olyan jámbor dolgot az írásokban, amit akár a hiú dicsőség, akár a kifordult érzék, akár a romlott értelem által ne fordítana a maga gonoszsága vagy hiúsága javára. Mert az olvasó számára az Úr félelme kell, hogy legyen minden írásban a bölcsesség kezdete,¹⁵⁶ hogy először is abban szilárduljon meg a szándék, és abból fakadjon és rendeződjön az egész olvasmány megértése és értelme.

125. A lelki gyakorlatokról a testiekre viszont sose térjünk át hosszasan vagy egészen. Szoktassa rá magát a lélek, hogy könnyen vissza tudjon térni azokhoz, és amíg az utóbbiaknak kölcsönadja magát, az előbbiekhöz állandóan ragaszkodjon. Mert, amint már fentebb mondtuk¹⁵⁷, nem a férfi van az asszonyért, hanem az

---

149 Vö. Zsolt 103,22

150 Vö. 1Kor 11,23

151 1Pét 2,9

152 Vö. 1Kor 11,29

153 Vö. 1Pét 2,21

154 Vö. Róm 8,28

155 Vö. 2Kor 10,5

156 Vö. Zsolt 111,10

157 Ld. 85. (14. old.)

asszony a férfiéért; nem a lelkiek a testiekért, hanem a testiek a lelkiekért. Testi gyakorlatokon viszont itt azokat értjük, melyeket a kétkezi munka során testileg végzünk.

126. Mert vannak a testnek más gyakorlatai is, melyekben szükséges a testnek fáradoznia, mint például a virrasztások, böjtök és más effélék. Ezek nem hogy akadályozzák a lelkieket, de egyenesen segítik, feltéve, ha az értelem és a megkülönböztetés felügyelete alatt történnek. De ha ezeket valaki a megkülönböztetés hiányából fakadóan úgy végzi, hogy akár a lélek kimerülése, akár a test lankadása következtében gátolják a lelkieket, az ilyen ember megfosztotta testét a jótett hatásától, lelkét annak érzelmétől, felebarátját a jópéldától, Istent a tisztelettől. Az ilyen szentségtörő és mindezekért Isten előtt felelős.

127. Nem mintha nem tünne ez is „emberinek”, az Apostol felfogása szerint¹⁵⁸, és nem illene, nem kellene és nem volna igazságos egyszer-másszor Isten szolgálatában megfájdítani a fejet, mely egykor gyakran a fájdalomig fáradozott a világ hiúságában; vagy horpadásig éheztetni a hasat, mely valamikor gyakran a hányásig megtelt: de a mértéket mindenben tartani kell. Sújtani kell néha a testet, de nem összetörni. Hiszen még a testedzésnek is van némi haszna, ha nem is sok.¹⁵⁹

128. Ezért bizonyos mértékig (vagyis nem a rendetlen kívánságok kedvéért) gondját kell viselni a testnek is.¹⁶⁰ Ezt azonban józanul és bizonyos lelki fegyelemmel kell végezni, hogy se módjában, se minőségében, se mennyiségében ne jelentkezzen valami, ami nem illik Isten szolgájához.

129. Azokat a részeinket ugyanis, melyek tisztességtelenek, bőségesebb tisztelettel kell körülvennünk; a tisztességeseknek viszont erre nincs szükségük.¹⁶¹ Sőt, egész életünket, jóllehet az emberek előtt rejtve folyik, szentül és tisztességesen kell Isten elé tárni. Egész életmódunkat úgy kell alakítanunk – bár a négy fal közé zárva –, hogy a szent angyalok számára megtekinthető és élvezhető legyen.

130. Minden dolgotok, mondja az Apostol, tisztességes legyen.¹⁶² Istennek tetsző dolog a tisztesség, és a szent angyaloknak kedves. Ezért utasítja az Apostol az asszonyokat, hogy fátyolozzák el magukat, az angyalok miatt.¹⁶³ Ők kétség kívül mindig veletek vannak a cellátokban, őrizve titeket, buzgalmatokon együtt-örülve és együttműködve, és tetszik nekik, ha – még ha senki emberfia se látja – minden dolgotok tisztességes.

131. Ezért akár esztek, akár isztok, vagy bármi mást tesztek, tegyetek mindent az Úr nevében,¹⁶⁴ jámborul, szentül, vallásosan. Ha eszel, asztalodat, mely már amúgy is elég mértéktartó, mértéktartásod ékesítse. És amikor eszel, nehogy egész lényeddel egyél, hanem amíg tested gondoskodik a maga feltöltődéséről, a lélek se hanyagolja el teljesen a magát, hanem az Úr jóságának emlékéből vagy az Írásokból valamit, ami őt elmélkedve, vagy legalábbis emlékezve táplálja, együtt rágcsáljon és emésszen.

132. De meg aztán ezt a szükségletet ne világiasan, testiesen elégítsd ki, hanem amint szerzeteshez és Isten szolgájához illik. Hiszen, még a testi egészség szempontjából is, mennél tisztességesebben és rendezettebben veszi magához az ember az eledelt, annál könnyebben és egészségesebben megy végbe az emésztés.

133. Betartandó tehát az evés módja és ideje, az étel minősége és mennyisége, kerülendő a fölösleges és hazug fűszerek. Betartandó a mód: hogy aki eszik, ne öntse ki lelkét minden ételre;¹⁶⁵ az idő: hogy ne a meghatározott óra előtt; a minőség: amilyen a testvéri közösségben használatos, kivéve a nyilvánvaló betegség esetét.

134. A fűszerekből pedig, könyörgöm, elég annyi, hogy ehető legyen az ételünk, nem muszáj, hogy kívánatos vagy élvezetes is legyen. Elég a kívánságnak a maga gonoszsága.¹⁶⁶ Az¹⁶⁷ amúgy is alig, vagy egyáltalán nem képes a szükséglet kielégítésének végéig eljutni, hacsak nem valamelyes élvezet útján; de ha

---

158 Vö. Róm 6,19

159 Vö. 1Tim 4,8

160 Vö. Róm 13,14

161 Vö. 1Kor 12,23-24

162 1Kor 14,40

163 Vö. 1Kor 11,10

164 Vö. 1Kor 10,31; Kol 3,17

165 Vö. Sir 37,32

166 Vö. Mt 6,34

167 Már mint a kívánság.

még izgatószereteket is kezd kapni azoktól, akik annak duhajkodása ellen örök hadat üzentek, ketten lesznek egy ellen, és veszélybe kerül az önmegtartóztatás.

135. Azután, amit az ételről mondtunk, érvényes az alvásra is. Ügyelj arra, Isten szolgálja, már amennyire rajtad múlik, hogy sose aludj egész lényeddel. Ne legyen a te alvásod a fáradt test nyugalma helyett a megfojtott test sírja; szellemednek megújítása helyett annak kioltása¹⁶⁸. Gyanús dolog az alvás, és jórészt a részegséghez hasonló. Nem számítva a vétkes hajlamokat, melyeknek alvás közben, amikor a testtel együtt az értelem is alszik, nincs ember, aki ellentmondjon, az állandó előrehaladás kötelezettsége szempontjából semmi sem olyan elveszett idő, mint amit alvásra szánunk.

136. Amikor tehát aludni térsz, emlékezetedben, gondolataidban mindig vigyél magaddal valamit, amellyel tetszéssel el tudsz aludni, mely a jó álmokhoz is jócskán hozzájárul; ami aztán ébredéskor visszahelyez téged előző napi szándékod állapotába. Ily módon számodra „az éj megvilágosodik”, és „az éj a te megvilágosodásod lesz a te gyönyörűségében”.¹⁶⁹ Tetszéssel alszol el, békében nyugszol, könnyen ébredsz, és fölkelve könnyen és fürgén vissza tudsz térni ahhoz, amit nem hagytál el egészen.

137. Mert a józan ételt és a józan érzéket józan alvás követi. Ellenben a testies, érzéketlen és kábult – ahogy mondani szokták, „léthei”¹⁷⁰ – legyen gyűlöletes Isten szolgálja számára. Az az alvás viszont, amelyből megfelelő nyugalom után mind a test, mind az elme érzékeit könnyen fel lehet ébreszteni, és, mint a családanya házában cselédeit, fölkelteti és visszaküldeni a lélek számára szükséges munkákra: az efféle alvás – a maga idejében és módján – nem megvetendő.

138. Mert az okos és Istennek adott lélek úgy kell, hogy viselkedjen a cellájában és lelkiismeretében, mint az okos családanya a házában. Ne tartson, amint Salamon mondja¹⁷¹, házában házsártos asszonyt – a testét, hanem olyat, amelyik józanságra van fegyelmezve és szoktatva, engedelmességre és munkára kész, hozzászokott mindenütt éhezni és jóllakni, bővelkedni és szűkölködni.¹⁷² Külső érzékei ne vezérek legyenek, hanem szolgálk; a belső józanok és hatékonyak. Egyáltalán, gondolatainak egész háza legyen olyan rendezett és fegyelmezett, hogy azt mondja az egyiknek: ‘menj’, és elmegy; a másiknak: ‘gyere ide’, és odajön; és a szolgáljának – testének: ‘tedd ezt’, és ellentmondás nélkül megteszi.¹⁷³

139. Aki így irányítja és rendezi önmagát lelkiismeretében, azt remekül magára lehet bízni és hagyni cellájában. Hanem ez már a tökéletesek dolga, vagy a már tökéletesen haladóké. Ezt tehát azért állítjuk a kezdők és novíciusok elé, hogy tudják, mi hiányzik nekik¹⁷⁴, és hogy merre nyújtóztassák törekvésük szándékát.

V.

140. Mármost tudnivaló, hogy amikor a testies, avagy érzékies gondolkodásról, az értelmi tudásról, vagy a lelki bölcsességről értekeztünk, egyrészt egyazon embert mutattunk be, akiben mindez – a haladás különböző szintjeinek, ezek eredményeinek és a tanúsított igyekezetnek megfelelően – különböző időben található meg; másrészt három embertípust, az említett szintek sajátosságainak megfelelően, akik a szerzetesi hivatás harcát vívják celláikban.

141. Igaz ugyan, hogy a cella méltósága, a szent magány rejteke és a remete-hivatás címe, úgy tűnhet, csakis a tökéleteseket illeti meg, akiknek, ahogy az Apostol mondja, szilárd étel való, és akik a gyakorlás által kifejlesztették érzékeiket, hogy megkülönböztessék a jót és a rosszat.¹⁷⁵ Az értelmes, aki megközelíti a bölcslet, még úgy-ahogy megtűrhetőnek látszik benne, de az érzékít, aki nem fogja fel, ami Istené¹⁷⁶, teljességgel

---

168 Vö. 1Tessz 5,19

169 Vö. Zsolt 139,12,11

170 Léthe: a feledés folyója a mitológiai alvilágban.

171 Vö. Péld 21,9; 25,24

172 Vö. Fil 4,12

173 Vö. Mt 8,9; Lk 7,8

174 Vö. Zsolt 39,5

175 Vö. Zsid 5,14

176 Vö. 1Kor 2,14

elutasítandónak tarthatná az ember.

142. Hanem előáll Péter Apostol, és azt mondja némelyekről: „Ha ők is éppúgy megkapták a Szentleket, mint mi, ki vagyok én, hogy útjába álljak Istennek?”¹⁷⁷ A Szentlélek ugyanis a jóakarát. Azért komoly lelkiismereti aggály nélkül nem is utasítandó el – akármilyen magasrendű hivatástól – az, aki mellett a jóakarát tanúskodik, hogy a Szentlélek lakja és vonzza őt.

143. Ennélfogva két embertípusból kell választani az utánpótlást a cellák lakására: egyrészt egyszerűekből, akik mind gondolkodásmódjukat, mind akaratukat tekintve buzgóknak és alkalmasaknak mutatkoznak a szerzetesi okosság elérésére; másrészt okosakból, akik a szent egyszerűség buzgó követőinek bizonyulnak. Az oktalan gőg, vagy gőgös oktalanság viszont mindenkor távol legyen az igazak sátraitól¹⁷⁸. Mármost minden gőg oktalan, bár nem minden oktalanság gőgös. Az oktalanság ugyanis gőg nélkül nemegyszer egyszerűségnek bizonyul, amely, még ha tudatlan is, talán tanulékony; vagy ha taníthatatlan, talán kezelhető.

144. Az egyszerűség sajátos menedékvárosa a szerzetesi együttélés, hacsak nem olyan az illető, aki nem tűri a megaláztatást, vagy olyan nehéz felfogású, hogy képtelenség irányítani vagy alakítani. Mindazonáltal a jóakaratot, még ha nagyon nehéz felfogású is, nem kell magára hagyni, hanem üdvös tanáccsal a munkás és tevékeny élet felé kell átirányítani. A gőgöst viszont, bármennyire okosnak látszik is a maga szemében, a maga észére kell hagyni és elűzni. Mert ha befogadják a gőgöst, első nap, ahogy beköltözik, elkezdi törvényeket adni; a nagyon oktalan viszont képtelen megtanulni azokat, amelyeket ott talál.

145. Szóval gondosan és okosan mérlegelni kell, kit engedünk önmagával lakni. Mert aki önmagával lakik, annak nincs más társa, mint önmaga, amilyen éppen az illető. A rossz ember tehát sosem lakik biztonságban önmagával, mivelhogy rossz emberrel lakik, és senki sincs inkább terhére, mint saját maga. Hiszen az örülteket is, a túlzottan búslakodókat, meg akik bármilyen oknál fogva nincsenek egészen eszüknél, őrizni szokták, és nem hagyják, nem bízzák magukra, nehogy magányukat rosszra használják.

146. Tehát az alázatos érzékieket, a lélekben szegényeket kell a cella-lakásra befogadni, de azért, hogy ők értelmiekké és lelkiekké váljanak, nem pedig, hogy akik már rászolgáltak erre az állapotra, az ő kedvükért visszaforduljanak és érzékivé váljanak. Karolják fel őket a szeretet teljes jóindulatával, hordozzák őket a jóság teljes béketűrésével; de akik együtt éreznek velük, ne alakuljanak hozzájuk, és ne úgy keressék az ő haladásukat, hogy miattuk a kitűzött szerzetesi szigorúság tekintetében kárt kelljen vallaniuk.

147. Mert emiatt jött máris szokásba az idegen pénzből történő, költséges és – már amennyire a szemérem engedi – fényűző cellaépítkezés. Félredobtuk a szent faragatlanságot, melyet, mint Salamon mondja, a Magasságbeli teremtett,¹⁷⁹ és mi teremtjük meg magunknak lakásainknak úgy mond „szerzetesi tekintélyességét”. Ebben aztán annyira együtt érzünk az érzékiekkel, hogy emiatt majdnem mind érzékiekké lettünk.

148. Mert az atyáktól¹⁸⁰ jogszerű örökségként ránk hagyott szegénység-ideált és a szent egyszerűség arculatát, Isten házának igazi díszét magunktól és celláinktól elidegenítve, válogatott mesteremberek kezei által inkább ínyenchez, mint remetéhez illő cellákat¹⁸¹ építünk magunknak, egyenként száz arany értékben, szemünk kívánságait – a szegények alamizsnáiból.

149. Távolítsd el, Uram, a száz arany gyalázatát szegényeid celláitól! Miért nem inkább száz dénárért? Miért nem inkább semennyiért? Miért nem építenek inkább az ingyen-kegyelem fiai ingyen maguknak? Milyen választ kapott Mózes, amikor a hajlékot készítette? „Nézd, mondta, készíts mindent arra a mintára, amelyet neked a hegyen megmutattam!”¹⁸²

150. Hát illik az, hogy világi emberek készítsék Isten hajlékát az emberek között¹⁸³? Ők maguk, akiknek

---

177 Csel 10,47; 11,17

178 Vö. Zsolt 118,15

179 Vö. Sir 7,16

180 Atyák: az első századok legendás remetéi, a sivatagi atyák; vö. 13. (4. old.)

181 „Cellas non tam *eremiticas* quam *aromaticas*”: lefordíthatatlan szójáték.

182 Zsid 8,5; Kiv 25,40

183 Vö. Jel 21,3

Isten a lélek magasában megmutatja háza valódi szépségének¹⁸⁴ mintáját, ők építsenek maguknak! Ők maguk, akiknek a belső dolgaikkal való törődés megszabja, hogyan vessenek meg és hanyagoljanak el minden külsőséget, ők építsenek maguknak! Nincs az a kézműipar, ami a szegénység-ideált, a szent egyszerűség arculatát, az atyák mértéktartó vonalvezetését úgy eltalálná, mint az ő hanyagságuk.

151. Tehát, könyörgöm, ezen az evilági zarándokúton, ebben a földi hadviselésben¹⁸⁵ ne házakat építsünk lakás céljából, hanem sátrakat elhagyás céljából¹⁸⁶; mint akiket hamarosan elszólítanak innen, és átköltözünk a hazába, a mi városunkba, örök hajlékunkba¹⁸⁷. Mert hát táborban vagyunk, idegenben hadakozunk. Könnyű mindaz, ami természetes; az idegenben viszont fáradozni kell. De vajon nem könnyű-e egy remete számára, nem elegendő a természetnek, nem megegyező a lelkiismerettel, ha maga fon vesszőkből cellát magának, bevakolja sárral, akármivel befedi, és a legnagyobb méltósággal lakik benne? No és mi kell még?

152. Higgyétek el, testvérek – és bárcsak ne történne meg, hogy megtapasztaljátok –, hogy ezek a szépségek és külső kellemeik hamar elernyesztik a férfias célkitűzést, és elnőiesítik a férfilelket. De még ha ezek élvezése a megszokás következtében gyakran el is szunnyad, még ha vannak is, akik az ilyesmivel úgy élnek, mintha nem élnének vele,¹⁸⁸ azért a megvetésük sokkal inkább kiirtja és legyőzi az efféle ragaszkodásokat, mint a használatuk.

153. Azonkívül belső dolgainkhoz is nem kis mértékben hozzájárulnak külső dolgaink, ha a lélek hasonlatosságára vannak alakítva és illesztve, és a jó célkitűzésnek a maguk módján megfelelnek. A szegényesebb életberendezkedés ugyanis némelyekben féken tartja a rendetlen kívánságot, másokban a szegénység szeretetére hangolja a lelkiismeretet.

154. A belső dolgokra irányult lélekhez amúgy is jobban illenek a gondozatlan és elhanyagolt külsőségek, melyben megmutatkozik, hogy a házat lakó lélek gyakrabban tartózkodik másutt; e szent irányultság elárulja magáról, hogy másutt van inkább dolga, a belső dolgokat pedig eredményesen barátkoztatja össze a lelkiismerettel, akinek minden külső dolgot értéktelennek nyilvánít.

155. Könyörgöm tehát, hogy maradjanak azok az ínycsebb cellák úgy, ahogy elkészültek, de ne nőjön a számuk! Szolgáljanak kórházul az érzékibb és gyöngébb testvéreknek, amíg erőre nem kapnak, azaz amíg el nem kezdenek vágyakozni – nem betegek kórházára, hanem harcosok sátraira az Úr táborában. Maradjanak példának is utódaitok számára, hogy ilyen celláitok voltak, de elvetettétek őket.

156. Ti pedig, akik lelkiek vagytok, a héberek módjára, vagyis mint átutazók, akiknek nincs itt maradandó városuk, hanem az eljövendőt keresik, építsetek magatoknak kalyibákat lakásul, amint elkezdttétek. Mert kalyibákban laktak atyáink, az ígélet földjén mint idegen földön lakva az ígélet társörököseivel együtt, várva a szilárd alapokon álló várost, melynek Isten az alkotója és építője. Nem nyerték el az ígéreteket, csak messziről szemlélték és üdvözölték azokat, és megvallották, hogy jövevények és zarándokok a földön. Akik így beszélnek, azt jelzik, hogy egy jobb hazát keresnek, a mennyeit.¹⁸⁹

157. Ezért atyáink Egyiptomban és Thebaisban, e szent élet legbuzgóbb követői, pusztaságokban élve, szorongatást szenvedve, nyomorogva, akikre nem volt méltó a világ,¹⁹⁰ maguk fabrikáltak cellákat maguknak, melyekben éppen hogy csak fedél alatt és körülkerítve meghúzódottak a vihar és eső elől,¹⁹¹ melyekben a remetei mértékletesség gyönyörűségeivel elárasztva sokakat gazdagítottak, míg maguk szűkölködtek.¹⁹²

158. Ők, akiket nem tudom, minek nevezzem méltóbban: mennyei embereknek vagy földi angyaloknak; ők, akik a földön éltek, de a mennyben volt a hazájuk,¹⁹³ a saját kezükkel dolgoztak, és munkájukból szegényeket tápláltak, míg maguk éheztek. A sivatag pusztaságából a városok börtöneit tápláltak, betegeket és mindenféle

---

184 Vö. Zsolt 26,8

185 Vö. Jób 7,1

186 Vö. Jer 35,9k

187 Vö. Préd 12,5

188 Vö. 1Kor 7,31

189 Vö. Zsid 13,14; 11,9-10.13k.16

190 Vö. Zsid 11,37-38

191 Vö. Iz 4,6

192 Vö. 2Kor 6,10

193 Vö. Fil 3,20

szükséget szenvedőket fenntartottak, miközben maguk is a saját kezük munkájából éltek, és a saját kezük munkájában laktak.

159. Mit szólunk ehhez mi, nemhogy érzékiek, de földi állatok, földhöz és testi érzékeinkhez ragadtak, testies lelkületben járók¹⁹⁴, idegen kezektől függőek?

160. Igaz, hogy ez utóbbit illetően némileg megvigasztal minket az, aki, bár gazdag volt, értünk szegénnyé lett¹⁹⁵. Ő, aki az önkéntes szegénység parancsát adta, maga méltóztatott nekünk önmagán bemutatni e szegénység ideálját. Hogy tehát tudják az evangéliumi szegények, hogyan kell eljárniuk, maga is tápláltatni akarta magát a hívőktől, sőt néha még nemhívóktól is – persze azért, hogy hívőkké tegye őket.

161. Meg aztán, hogy a kezdeti Egyházban a szent Apostolok mekkora gonddal, mekkora jámborsággal gondoskodtak róla, hogy a hívek táplálják azokat a szent szegényeket, akik Krisztusért javaik elrablását szenvedték el¹⁹⁶, vagy a tökéletesség parancsa szerint mindenüket elhagyták vagy eladták, és a hívő testvérekkel közössé tették¹⁹⁷, arra mind az Apostolok cselekedetei, mind Pál levelei kézzelfogható bizonyítékok.¹⁹⁸

162. Ez a lehetőség ugyan az Úr parancsa és rendelkezése alapján az Evangélium hirdetőinek szabadabban meg van engedve,¹⁹⁹ azonban az apostoli tekintély azoktól sem tagadja meg, akik evangéliumi módon élnek, mint például azok a szent szegények, akik akkoriban Jeruzsálemben voltak. Őket éppen azért nevezik szent szegényeknek, mert a szentség és közös élet fogadalmára neveztek be, és e célból magukat önként szegénnyé tették.

163. Amint ugyanis az Apostol a legszigorúbb határozottsággal meghagyja némelyeknek, hogy „aki nem akar dolgozni, ne is egyék”, mindjárt meg is mutatva, kiről beszél, hozzáfűzi: „Hallottuk ugyanis, hogy egyesek izgágán élnek köztetek, nem dolgoznak semmit, és hiábavalóságokkal töltik idejüket. Az ilyeneknek meghagyjuk, és könyörgünk nekik az Úr JÉZUS KRISZTUS nevében, hogy csendben munkálkodva, a saját kenyerüket egyék”.²⁰⁰ A sajátjukat? Mármost amit saját munkájukkal szereztek és kerestek meg. De hogy ezek a bármennyire is izgágák, semmit sem dolgozók, hiábavalóságokkal foglalkozók, de mégiscsak az Úr nevét viselő²⁰¹ nehogy mintegy kiteszítottaknak és elvetetteknek tűnjenek, rögtön hozzátette: „Ti pedig, testvérek, ne hagyjatok fel a jócselekedetekkel, Urunk, JÉZUS KRISZTUS nevében”.²⁰² Mintha azt mondaná: „Még ha ők ki is tartanak hanyagságukban, ti azért az ő fenntartásukban ne hagyjatok fel jótetteitekkel.”

164. Mivel tehát fentebb a legszigorúbban meghagyta, hogy a dolgozni nem akarók ne egyenek, majd mindjárt azután a semmit sem dolgozók iránt jóval elnézőbbnek mutatkozik, szavainak összefüggése alapján azt mondhatjuk – ami egyáltalán nem mond ellent az igazságnak –, hogy a szigorúság azoknak szól, akik tudnának, de nem akarnak, az engedékenységek pedig azoknak, akik akarnának, de nem tudnak. De mivel ezeknek is meghagyja, és könyörög nekik az Úr JÉZUS KRISZTUSBAN, hogy csendben egyék saját kenyerüket, úgy látszik, hogy nem a saját kenyerüket eszik, hacsak nem teszik sajátjukká azzal, hogy dolgoznak, amennyit dolgozni tudnak, Isten és lelkiismeretük tanúsága szerint.

165. Nézd el, Uram, nézd el! Mentegézőzünk, szabadkozunk, pedig nincs, aki elrejthetné magát igazságod fénye elől,²⁰³ mely, ahogy megvilágosítja a megtérőket, ugyanúgy meg is veri az elfordulókat. Nincs elrejtve előled a bensőnk, melyet az emberek előtt elrejtve alkottál,²⁰⁴ mi pedig rejtetté tesszük azt saját magunk előtt. Mert aligha akad valaki, aki a téged illető dolgokban meg akarná tapasztalni, mire képes, és amire azonnal képes, amint a testet vagy a világot illetően a félelem ösztökéli, vagy a mohóság vonzza. De még ha a tudatlan

---

194 Vö. 2Kor 10,3; Kol 2,18

195 Vö. 2Kor 8,9

196 Vö. Zsid 10,34

197 Vö. Csel 2,44k

198 Vö. Csel 11,29; 1Kor 16,1-4; 2Kor 8; 9

199 Vö. 1Kor 9,14

200 2Tessz 3,10-12

201 Vö. Jer 14,9

202 2Tessz 3,13

203 Vö. Zsolt 19,7

204 Vö. Zsolt 139,15

embereket be is csapjuk, ne engedd, hogy mintegy téged akarva becsapni, magunkat csapjuk be. Nem dolgozunk, akár azért, mert nem tudunk, akár azért, mert képtelenek tartjuk magunkat, vagy mert a tétlenség és gyönyöreink megszokása által képtelenné tettük magunkat.

166. Imádjunk azért téged szüntelenül, és boruljunk le és sírjunk előtted, aki alkottál minket,²⁰⁵ és aki a mi nyilvánvaló bűnünknek és a te rejtett ítéletednek megfelelően ilyenre formáltál minket; merthogy talán azért nem vagyunk képesek, mert nem nagyon akarjuk; vagy mivel nem akartuk, amikor képesek lettünk volna, most, hogy akarjuk, képtelenek vagyunk. Együk kenyerünket Ádám büntetése szerint legalább szívünk fájdalmával, ha már arcunk verejtékével nem tudjuk;²⁰⁶ legalább a fájdalom könnyeivel, ha már nem tudjuk munkánk verejtékével. Hivatásunknak ezt a nagy hiányosságát pótolja az alázatos lelkiismeret jámborsága és odaadása. Legyenek könnyeink a mi kenyerünk nappal és éjjel, amíg azt mondják lelkünknek: „Hol a te Istened?”²⁰⁷, vagyis amíg távol zarándoklunk Urunktól, Istenüktől és az ő arcának fényétől.

167. Igaz, hogy egy a szükséges²⁰⁸, de mi, akik sem egyre nem szegeződünk, sem sokban nem iparkodunk, melyik csoportba soroltatunk? Bárcsak abba, amelyről az Apostol azt mondja: „Annak, aki nem visz végbe tetteket, hanem hisz abban, aki megigazultta teszi a bűnöst, annak a hitét számítják be megigazulásul, Isten kegyelmének végzése szerint”.²⁰⁹ Bárcsak azzal a bűnös asszonnyal, akinek sok bűne bocsánatot nyert, mert nagyon szeretett.²¹⁰ És boldog az a lélek, aki méltó volt ezzel az ítélettel megigazulni az Úr színe előtt: az Úr nevét szeretők ítéletével²¹¹; hogy elhagyva minden tettekből fakadó igazságot és érdemekbe vetett bizalmat, egyedül azáltal igazul meg, hogy nagyon szeretett. Hiszen már a téged szeretésben is, Istenünk, nagy jutalma van a szerető léleknek: maga a te szereteted, aztán pedig az örök élet.

168. Úgyhogy, testvérek, könyörgöm, ne mentegessük magunkat, hanem inkább vádoljuk és tegyünk vallomást. Mi, akik az emberek előtt nagy név árnyékát és a tökéletességnek valamiféle személyes koholmányát öltöttük magunkra, Isten előtt ismerjük el lelkiismeretünk szegénységét, és a viláért el ne távolodjunk az igazságtól, s az igazság majd szabaddá tesz minket²¹².

VI.

169. Azután meg kell tanítani az érzéki kezdőt és Krisztus újoncát Istenhez közeledni, hogy Isten is közeledjen őhöz. Így int ugyanis a Próféta: „Közeledjete Istenhez, és ő közeledni fog hozzátok”.²¹³ Mert nem elég az embert megalkotni és megformálni; éltetni is kell. Először ugyanis megformálta Isten az embert, azután arcába lehelte az élet leheletét, és az ember élő lélekke lett.²¹⁴ Az ember formálása az erkölcsi nevelés, élete az istenszerelme.

170. Emezt a hit foganja, a remény szüli, a szeretet, mely a Szentlélek, formálja és élteti. Isten szerelme ugyanis, avagy a Szerelme-Isten, a Szentlélek, beáradva az ember szerelmébe és lelkébe, magához vonzza őt; és amint Isten önmagát szereti az emberből, mind lelkét, mind szerelmét egyesíti magával. Mert ahogy a testnek nincs miből élnie, hacsak nem a lélektől, úgy az ember szerelmenek nevezett érzelme sem él, azaz nem szereti Istent, hacsak nem a Szentlélektől.

171. Az istenszerelmet tehát, mely kegyelemből született az emberben, az olvasmány szoptatja, az elmélkedés táplálja, az imádság erősíti és megvilágosítja. Az érzéki, Krisztusban újonc embernek azonban belső dolgainak felélesztése végett jobb és biztosabb Megváltónk külső dolgait adni olvasási és elmélkedési anyagul – melyekben meg kell mutatni az alázatosság példáját, a szeretet ösztönzését és a jámborság érzületét –, valamint a Szentírásból és a szentatyák értekezéseiből mindazt, ami az erkölcsről szól, és viszonylag

---

205 Vö. Zsolt 95,6

206 Vö. Ter 3,19

207 Vö. Zsolt 42,4

208 Vö. Lk 10,42

209 Róm 4,5

210 Vö. Lk 7,47

211 Vö. Zsolt 119,132

212 Vö. Jn 8,32

213 Jak 4,8; vö. Zak 1,3; Mal 3,7

214 Ter 2,7

könnyen érthető.

172. Szentek történeteit és szenvedéseit is érdemes adni neki, melyekben nem kell fáradoznia a történelmi síkon, és mindig akad valami, ami a novíciusi lelket Isten szerelmére és önmaga megvetésére indítja. Egyébként más történetek olvasása is gyönyörködtet, de nem épít, sőt inkább megfertőzi a lelket, aztán az imádság és szellemi elmélkedés idején haszontalan vagy káros dolgokat bugyogtat fel az emlékezetből. Végül is amilyen az olvasmány, olyan az azt követő elmélkedés is. A nehezebb írások olvasása sem ajánlatos, mert fásaszt, nem nyújt felüdülést a zsengebb léleknek, megtöri a figyelmet, és tompítja a felfogóképességet.

173. Arra is meg kell őt tanítani, hogy imádságában emelje a magasba szívét²¹⁵, imádkozzon lelki módon, a testektől és testi képzetektől, amikor Istenre gondol, amennyire csak tud, távolodjon el. Inteni kell őt, hogy a szív lehető legnagyobb tisztaságával irányuljon arra, akinek imaáldozatát felajánlja, ügyeljen önmagára, aki felajánl, és értse meg, mi és miféle az, amit felajánl. Mert mennél inkább látja, illetve érti azt, akinek felajánl, annál inkább a szívébe zárja őt, és e szerelem maga lesz a megértés számára. És mennél inkább őt zárja a szívébe, annál inkább ízlik neki, amit felajánl – már amennyiben az méltó Istenhez –, és jól érzi magát benne.

174. De azért az efféle imádkozó-elmélkedő embernek, amint már mondtuk, jobb és biztosabb Urunk emberségének, születésének, kínszenvedésének és feltámadásának képeit eladni, hogy a gyenge léleknek, aki nem tud mást elgondolni, mint testet és testies dolgokat, legyen mibe kapaszkodnia, és amire a maga módján jámborságának tekintetét függesztheti. Végére is ő Közvetítői minőségben áll előttünk, és Jónál azt olvassuk, hogy aki őbenne szemléli saját képmását, nem vétkezik²¹⁶. Mert amint figyelmének pillantását ráirányítja, és Istenben emberi alakot gondol el, egyáltalán nem jár messze az igazságtól, azaz amíg a hit által az Istent és az embert nem választja szét, olykor-olykor megtanulja Istent megragadni az emberben.

175. A lélekben szegények, Isten egyszerűbb fiai eleinte annál több érezhető édességet szoktak találni ebben, mennél közelebb van az emberi természethez. Később azonban, amikor a hit átköltözik az érzelembe, és édes szeretet-ölelésben a szívük közepére ölelik JÉZUS Krisztust – a teljes embert a felvett ember miatt,²¹⁷ a teljes Istent a felvevő Isten miatt –, kezdik őt már nem test szerint ismerni²¹⁸, jóllehet még nem tudják őt egészen Isten szerint elgondolni; és hogy megszenteljék őt szívükben, kedvelik neki felajánlani fogadalmakat, melyeket ajkukkal megígérték²¹⁹: könyörgéseket, imádságokat, kéréseket, az időnek és helyzetnek megfelelően.

176. Mert többféle imádság létezik: némelyek rövidek és egyszerűek, ahogy az imádkozó akarata vagy szüksége az alkalomnak megfelelően formálja őket; mások hosszabbak és értelmiek, amint az igazság keresése során kérnek, keresnek és zörgetnek, mígnem kapnak, találnak, és ajtó nyílik nekik;²²⁰ ismét mások serények, lelkiek és termékenyek, az élvező ember érzelmében és a megvilágosító kegyelem örömeiben.

177. Ezek azok, melyeket az Apostol más sorrendben felsorol: könyörgések, imádságok, kérések, hálaadások²²¹. A kérés ugyanis, melyet mi első helyre tettünk²²², az ideigvaló, ezélethez szükséges javak megszerzésére irányul, melyben Isten, jóllehet jóváhagyja a kérő jóakarátát, azért azt teszi, amit maga jobbnak ítél, de a jól kérőnek meg is adja akaratának készséges követését. Ez az, amiről a Zsoltáros mondja: „Mert még az imádságom is tetszésükre van”²²³, mármint még a gonosz embereknek is. Hisz mindannyiunk közös jellemzője, de különösen evilág fiaié, a béke nyugalma, a test egészségére, kellemes időjárásra való vágyakozás, meg minden egyéb, mely ezélet hasznára és szükségletére vonatkozik, de éppúgy a gyönyörére is azoknak, akik visszaélnek velük. Akik ezeket hűségesen kérik, még ha csak szükség esetén kérik is őket, azért még ebben is mindig alávetik akaratukat Isten akaratának.

178. A könyörgés a lelki gyakorlatok során Istenhez folyamodó nyugtalan sürgetés. Ebben mindaddig, míg

---

215 Vö. Siralm 3,41

216 Jób 5,24

217 Felvett ember: az emberi természet, melyet Isten JÉZUSban magára vett.

218 Vö. 2Kor 5,16

219 Vö. Zsolt 66,14

220 Vö. Mt 7,7

221 Vö. 1Tim 2,1

222 Lásd az előző pontot.

223 Zsolt 141,5

a kegyelem segítségére nem siet, aki a tudást növeli, csak a fájdalmat növeli²²⁴.

179. Az imádság pedig az ember odaadó ragaszkodása Istenhez, egyfajta bensőséges és áhítatos szólóngatása, a megvilágosodott elme egyhelyben-állása, hogy ameddig csak lehet, élvezze Istent.

180. Végül a hálaadás nem egyéb, mint amikor a jóakarát, felfogva és megismerve Isten kegyelmét, szakadatlanul és hajlíthatatlanul Istenre irányul, még ha adott esetben hiányozna vagy lebénulna is a külső tett, vagy a belső odaadás. Erről mondja ugyanis az Apostol: „Megvan bennem az akarat a jóra, de a jót megtenni nem tudom”.²²⁵ Mintha azt mondaná: „Mindig itt van ugyan, de néha bennem marad, azaz hatástalan; mert próbálom megvalósítani a jó tettet, de nem tudom.” Ez az a szeretet, amely soha meg nem szűnik²²⁶.

181. Ez az a szüntelen imádság, vagy hálaadás, melyről az Apostol mondja: „Szüntelenül imádkozzatok, és mindenkor adjatok hálát”.²²⁷ Ez ugyanis nem más, mint az elmének és a jól rendbe szedett léleknek egyfajta tartós jósága; az Atyaisten jóságának valamiféle hasonlatossága Isten fiaiban, amely mindig mindenkiért imádkozik és mindenben hálát ad; mely az imádságban és hálaadásban annyiféle módon fordul szüntelenül Istenhez, amennyi okot és anyagot talál erre a jámbor érzélem a maga szükségeiben, vigasztalásaiban, de éppúgy a felebaráttal való együtt-szenvedésben vagy együtt-örülésben is. Mindez pedig folyamatos hálaadásban történik, hiszen az ilyen ember mindig a Szentlélek örömét élvezzi.

182. A kérésekben tehát jámborul és hittel kell imádkozni, de nem kell hozzájuk csökönyösen ragaszkodni, hiszen nem mi tudjuk, hogy mire van szükségünk az ideigvalók terén, hanem Atyánk, aki a mennyekben van²²⁸.

183. A könyörgésekben viszont állhatatosnak kell lenni, de teljes alázatban és türelemben, mert csakis türelemben hoznak gyümölcsöt²²⁹. Nemesyszer ugyanis, amikor a kegyelem nem érkezik gyorsan, a könyörgő számára az ég ércé válik, a föld pedig vassá²³⁰. Mivel az emberi szív a maga keménységére hagyva nem érdeklődik meg, hogy meghallgassák, a vágyakozó ember aggodalmában azt gondolja, hogy megtagadják tőle, amit csak halogatnak. Mint az a bizonyos kánaáni asszony, sóhajtozik, hogy elmennek mellette és megvetik, és azt képzeletben, hogy múltbeli bűneit mint egy kutya tisztátalanságát róják fel neki és vetik szemére.²³¹

184. Néhányszor azonban, ha nem is fáradság nélkül, a kérő kap, a kereső talál és a zörgetőnek ajtót nyitnak; s a könyörgő fáradozása végül aztán csak kiérdemli, hogy az imádságban vigasztalásra és édességre leljen.

185. Olyan is előfordul, hogy a tiszta imádság érzelmét és áhítatát nem mi találjuk meg, hanem, hogy úgy mondjam, ő minket; amikor az embert, aki nem kér, nem keres, nem zörget, úgyszólván tudtán kívül megelőzi a kegyelem. Mint amikor a szolgálókat a fiak asztalához engedik, a tapasztalatlan és kezdő lelket egy olyan imádság-érzelemben emelik, mely rendszeresen csak a tökéleteseknek jár ki a szentség jutalmaként. Ezt pedig vagy azért teszi az Úr, hogy a hanyag ember – ítéletére – ne mondhasa, hogy nem tudta, mit hanyagol el, vagy azért, hogy a szeretet felhívása felgyújtsa benne az önként kínálkozó kegyelem iránti szerelmet.

186. Ebben sajnos sokan elbuknak, mert midőn a fiak kenyerét kapják eledelül, máris fiaknak vélik magukat. Ahelyett, hogy előrelépnének, visszaesnek, és a kegyelem látogatását arra használják, hogy elhanyagolják lelkiismeretüket. Valaminek vélik magukat, holott semmik.²³² Az Úr javait nem fordítják javulásukra, sőt megkeményednek, és olyanokká válnak, mint akikről a zsoltár beszél: „Az Úr ellenségei hazudtak neki, és idejük örökké fog tartani. És táplálta őket a gabona legjavával, és a szikla mézével jóllakatta őket”.²³³ Az Atyaisten néha a kegyelem értékesebb anyagával táplálja a szolgálókat, hogy fiaknak érezzék magukat. Ők azonban Isten kegyelmével visszaélnek, és ellenségekké válnak. Sőt, hogy még a Szentírással is

---

224 Préd 1,18

225 Róm 7,18

226 Vö. 1Kor 13,8

227 1Tessz 5,17k.

228 Vö. Mt 6,8.32

229 Vö. Lk 8,15

230 Vö. MTörv 28,23

231 Vö. Mt 15,22-28

232 Vö. Gal 6,3

233 Zsolt 81,16-17

visszaéljenek bűneik vagy rendetlen kívánságaik javára, miután visszatértek azokhoz imádságuk után, így szólnak Mánue feleségével: „Ha az Úr meg akarna ölni minket, nem fogadta volna el az áldozatot kezünkötől”.²³⁴

Második rész

I.

187. Milyen kedvesek a te hajlékaid, Seregek Ura, ahol a veréb házat talál magának, és a gerlice fészket, ahová fiait helyezze.²³⁵ A veréb, mondom, ez a természeténél fogva vétkes, mozgékony, könnyelmű, kellemetlen, fecsegő és kéjvágyra hajlamos állat; valamint a gerlice, a bú barátja, az árnyas magány otthonos lakója, az egyszerűség ideálja, a tisztaság mintaképe. Amaz a nyugalom és biztonság házat találja ott; emez fészket, ahová fiait helyezze.

188. Mi más ez, ha nem az ifjak természetesen forró vérmérséklete és heves lelkülete, ingatag életkora, nyugtalan kíváncsisága; másfelől a férfias érettség, komoly, tiszta, józan lelkület, mely ráunt a külsőségekre, és amennyire lehet, magába húzódva elrejtőzik?

189. Egyikük a Seregek Urának hajlékában, a cellák fegyelmében minden vétkes hajlama elől nyugalmat, rendíthetetlen támaszt és biztonságos lakást talál; másikuk viszont a cella rejtekében a lelkiismeret még rejtettebb visszahúzóódását, ahol elhelyezheti és táplálhatja szent hajlamainak gyümölcseit és a lelki szemlélődés felfogásait. A magányos veréb a háztetőn,²³⁶ vagyis a szemlélődés magasában, kedveli lábbal tiporni a testies életmód lakását; a gerlice a mélyebben fekvő vidékeken lesz termékeny, és örvend az alázatosság gyümölcseiben.

190. A tökéletesek és lelkiek ugyanis, akiket a gerlice névvel jelölünk, erényük támasza és szilárdsága érdekében az engedelmség és alávetettség erénye által szüntelenül leszorítják és levetik magukat a kezdők szintjére. Ahonnan önmaguk alá ereszkednek, ugyanon emelkednek önmaguk fölé; és azzal, hogy megalázzák magukat, csak még inkább előrehaladnak; ugyanakkor nem gondolják azt, hogy a magány gyümölcsei, azaz a szemlélődés gyakori és magasba törő elragadtatásai miatt el kellene hanyagolniuk az önkéntes alávetettség lelkiismeretét, a közösségi élet gyakorlatát és a testvéri szeretet édességét.

191. Ezért a lelki ember még a testét is lelki módon használja. Míg az érzéki ember erőszakkal kényszeríti ki a test engedelmségét, az értelmi pedig szokással igázza le, addig a lelki ember ezt természetes hajlamként kapja meg. Míg azok kényszerűségből engedelmeskednek, emez szeretetből; míg azok fáradtság árán szerzik meg az erényeket, öneki már a jellemébe ivódtak.

192. Isten verebei viszont, amint felfelé iparkodnak a tökéletesek szintje felé – nem fennhéjázó beképzeltséggel, hanem a szerelem jámborságával és lelkük szegénységében –, nem ütköznek visszautasításba mint gőgösök, hanem felkaroltatnak mint buzgók; és néhányszor méltók lesznek megtapasztalni azt, amit a lelkiek élveznek. És szüntelenül igyekeznek utánozni azoknak tevékeny életét, akiknek szemlélődésbeli vigasztalásaira áhítoznak.

193. És így egy lélekkel, jóllehet nem egyforma léptekkel haladva, egyformán előrehaladnak: a lelkiek abban, ami alázatos, a kezdők abban, ami magasztos. És ez a jól rendezett cellák szent kereskedelme, tiszteletteljes versengése, tevékeny tétlensége, munkás nyugalma, rendezett szeretete: kölcsönös csendben egymással társalogni, egymástól való távollétben inkább egymásban gyönyörködni, egymás által előrehaladni, és – jóllehet egymást nem látva – a másikban az utánzásra érdemest látni, önmagukban meg csak a siratnivalót.

194. Én azonban, mint a férfi, aki látja saját nyomorúságát, amint a Próféta mondja²³⁷, amikor idegen gazdagságokat veszek számba, önmagamban szégyenkezem és sóhajtozom, mert amit másokban elemzek,

---

234 Bír 13,23

235 Zsolt 84,2,4

236 Vö. Zsolt 102,8

237 Siralm 3,1

szeretném inkább magamban tapasztalni. Persze, hiszen a két rossz közül elviselhetőbb nem látni, amit szeretsz, mint látni, és nem bírni. Viszont az is igaz, hogy nem így áll az Úr javait illetően. Mert az Úr javait látni annyi, mint szeretni őket. Szeretni viszont annyi, mint bírni őket. Azért hát törekedjünk, amennyire képesek vagyunk, hogy lássuk, látván megértsük, megértve szeressük, hogy szeretve bírjuk. Uram, ezt illetően „előtted van minden vágyódásom, és sóhajom nincs elrejtve előled”.²³⁸

II.

195. Mármost az érzéki állapotról áttérve az értelmire, hogy aztán az értelmiről áttérjünk a lelkire – és adja Isten, hogy ne csak értekezésünkben, de előmenetelünkben is – először is tudnunk kell, hogy a bölcsesség, amint a róla elnevezett könyvben olvassuk, eléje megy azoknak, akik vágyódnak utána, megjelenik és vidáman megmutatja magát nekik az utakon,²³⁹ amint az előmenetelben, úgy az elmélkedésben és értekezésben is, mivel tisztaságánál fogva mindenhová élér.²⁴⁰ Isten ugyanis megsegíti orcájával²⁴¹ azt, aki rátekint, mozgatja és előreviszi őt, s a legfőbb jó szépsége magához vonzza az őt szemlélőt.

196. Amikor az értelem előrehaladva felemelkedik a szerelemhez, a kegyelem pedig leereszkedik a szerető és vágyakozó ember számára, nemegyszer eggyé válik az a két dolog, mely e két állapotot²⁴² létrehozza, vagyis az értelem és a szerelem, és amely ezekből létrejön, azaz a bölcsesség és a tudás. Nem is lehet már őket külön-külön tárgyalni vagy elgondolni, mert már egyek, egy a tevékenységük és az erejük, mind a megértő gondolkodásában, mind az élvező örömeiben. Igaz ugyan, hogy meg kell őket különböztetni egymástól, mégis, ha már idáig jutott a dolog, mind elgondolni, mind tárgyalni egymással és egymásban kell őket.

197. Amint már fentebb mondtuk²⁴³, a szerzetesi előmenetelben az érzéki állapot a test és a külső ember körül virraszt, hogy rendbe szedje és az erény gyakorlására alkalmassá tegye, míg az értelmi állapot a lelkület körül kell, hogy tevékenykedjen, hogy amennyiben nincs, létrehozza, ha pedig van, kiművelje és elrendezze. Először tehát látnunk kell, ki és miféle ez a „lelkület”, melyet az értelem értelmessé tesz; továbbá hogy mi az az értelem, mely azáltal, hogy a halandó állatot értelmessé teszi, létrehozza az embert. De elsőként a lélekről kell szólnunk.

198. A lélek testtelen dolog, mely az értelem befogadására képes, és a test éltetésére rendeltetett. Ez hozza létre az érzéki embereket, akiknek a testi dolgokhoz van érzékük, és a test érzékeihez ragaszkodnak. Abban a pillanatban, amikor ez már nem csupán képes a tökéletes értelem befogadására, de annak kezd részese is lenni, mindjárt eldobja a nőnem jelét, és lelkületté válik²⁴⁴, mely részese az értelemnek és a test irányítására rendeltetett; más szóval önmagát birtokló szellemmé. Mert mindaddig, amíg lélek, könnyen testivé nőiesedik; a lelkület vagy szellem ellenben csakis arról elmélkedik, ami férfias és szellemi.

199. Az emberi szellem ugyanis a jó kívánásában finom és hatékony természetűvé alkottatott; a teremtő bölcsesség csúcsteljesítménye ő, minden testnél kiválóbb, sőt minden testi fénynél fényesebb és méltóbb, mivel a Teremtő képmása és értelmi képességgel bír. De mert belebonyolódott a testi származás vétkébe, a bűn szolgáivá lett, és a tagokban lévő bűn törvényének foglyává²⁴⁵. De azért nem veszítette el egészen döntőképességét, azaz az értelem ítéletét az ítélethozatalban és a megkülönböztetésben, bár elvesztette szabadságát az akarásban és a cselekvésben.

200. Hiszen a bűn büntetéseként és elvesztett természetes méltóságának tanúságául jelként van neki állítva a döntőképesség, azonban fogoly; ez még a megtérés és az akarat megszabadulása előtt is megvan, és sohasem tud teljesen elveszni, az akarat bárminemű elfordulása esetén sem. Ebben, még akkor is, ha visszaélnék vele a rosszat választva a jó helyett, amint mondtuk, kiválóbb és méltóbb minden testi teremtménynél, mind

238 Zsolt 38,10

239 Vö. Bölcs 6,14.16

240 Bölcs 7,24

241 Vö. Zsolt 46,6

242 Ti. az értelmet és a lelket

243 Ld. 71. (12. old.)

244 A latin *anima* (érzéki lélek) szó nőnemű, az *animus* (értelmes lélek, lelkület) pedig hímnemű. A „lelkület” itt nem lelki magatartást vagy karaktert jelent, hanem magát a lelket, melyet már megformált az értelem, és így „férfiassá” vált.

245 Vö. Róm 7,23

önmagát, mind a teremtő Igazság művészetét tekintve.

201. Az akarat pedig akkor lesz szabadabbá, amikor szeretetté válik, midőn Isten szeretete kiárad szívünkbe a nekünk adott Szentlélek által.²⁴⁶ Akkor aztán az értelem valóban értelem, vagyis az elme azon állapota, melyben minden tekintetben megegyezik az igazsággal. Mert amikor az akarat a megszabadító kegyelem hatására szabadabbá lesz, és amikor a szellem kezdi követni a szabad értelem irányítását, akkor önmagává válik, azaz önmagát szabadon használja, és lelkület lesz belőle, és pedig jó lelkület. Lelkület, amennyiben a hozzá tartozó élőlényt jól élteti és teszi teljessé, kiegészítve a szabad értelemmel; jó lelkület pedig, amennyiben már a számára jót szereti, melytől jó lesz, és amely nélkül sem jó, sem lelkület nem lehet.

202. Jó és értelmes lelkület pedig azáltal lesz, hogy Urát, Istenét teljes szívéből, teljes lelkéből, egész elméjéből és minden erejéből szereti, önmagát pedig csakis Őbenne, és felebarátját úgy, mint önmagát.²⁴⁷ Jó lelkület lesz azáltal, hogy féli Istent, és megtartja parancsait; mert ez az egész ember.²⁴⁸

203. Az értelem viszont, amint azt a szakemberek meghatározzák és leírják, a lélek tekintete, mellyel a valóságot megpillantja, és pedig önmaga és nem a test által; avagy maga a valóság szemlélése; avagy maga a valóság, melyet szemlél; avagy értelmes élet, vagy „ésszerű istentisztelet”²⁴⁹, melyben a szemlélt igazsághoz formálódunk.

204. Az okoskodás viszont az értelem kutakodása, vagyis tekintetének mozgása a megtekintendő dolgokon. Az okoskodás keres, az értelem talál. Ha ez a tekintet, mely valamely dologra vetődik, látja azt: az ember tudásáról; ha nem látja: nemtudásáról beszélünk.

205. Ez az értelem tehát egyrészt az eszköz, mely által tevékenykedik, másrészt a tevékenység, melyet végez. Ez előszeretettel gyakorolja magát mindig abban, ami hasznos és tisztességes; a gyakorlatozással előrehalad, a tunyasággal viszont elsatnyul.

206. Mármost nincs semmi méltóbb és hasznosabb gyakorlatozása az értelemmel bíró embernek, mint amit abban a részében végez, ami kiválóbb benne, és amiben minden más élőlényt és a saját többi részét is felülmúlja, ez pedig maga az elme, vagy más szóval a lelkület. Az elmének vagy lelkületnek viszont – melynek az ember többi része irányításra alá van vetve – nincs semmi méltóbb keresnivalója, semmi édesebb megtalálnivalója, semmi hasznosabb bírtnivalója, mint az egyetlen, ami magát az elmét felülmúlja, ez pedig egyedül Isten.

207. Ő nincs messze egyikünktől sem, mert benne élünk, mozgunk és vagyunk.²⁵⁰ De nem úgy vagyunk a mi Urunkban, Istenünkben, mint a levegőben, hanem benne élünk a hit által, mozgunk és előremozdulunk a remény által, vagyunk, azaz maradunk és rögzülünk a szeretet által.

208. Mert Őtőle és Őerte lett megalkotva az értelmes lelkület, hogy Őhöz fordúljon, hogy Ő legyen a java; maga a lelkület pedig ettől a Jótól jó. Képére és hasonlatosságára alkottatott; azaz, hogy amíg ez az itteni élet tart, amilyen közel, amilyen hűen csak tud, Ahhoz közeledjen a hasonlatosság által, akitől egyedül a különbözőség által lehet eltávolodni; hogy itt szent legyen, amint Ő szent, az eljövendő világban pedig boldog legyen, amint Ő boldog.

209. Továbbá, egyedül az a nagy és jó, ha a nagy és jó lelkület nézi, csodálja és áhítja azt, ami fölötte van; ha az odaadó képmás igyekszik hozzátapadni mintaképéhez. Ő ugyanis Isten képmása, és azáltal, hogy az Ő képmása, érthetővé lesz számára, hogy képes is és köteles is Ahhoz tapadni, akinek a képmása.

210. És így, bár a földön irányítja a rábízott testet, azért a jobbik részével – tudniillik az emlékezetével, eszével és szerelmével – folyton ott szeret időzni, ahonnan tudomása szerint mindazt kapta, ami és amiye van, és ahol reménye szerint – már amennyire ebben az embernek reménykednie kell és szabad – örökre maradni fog, és Isten teljes látásával együtt eléri a teljes hasonlóságot, feltéve, hogy nem mulasztja el a jó reményhez hozzáalakítani életét.

---

246 Vö. Róm 5,5

247 Vö. Mt 6,5; Lev 19,18; Mt 22,37.39 és párh.

248 Vö. Préd 12,13

249 Vö. Róm 12,1

250 Csel 17,27k

211. Arra néz tehát, amitől függ²⁵¹, az emberekkel pedig inkább azért időzik, hogy Isten életével éltesse őket, az isteni dolgok keresése és megszerzése érdekében, mint hogy ezt a halandó emberi életet élje.

212. Mert amint az általa éltetett testet természetes állapotánál fogva az ég felé egyenesíti, mely természetét, helyzetét és méltóságát tekintve minden helyet és minden testet felülmúl, úgy maga a szellemi természet is előszeretettel egyenesíti magát afelé, ami a lelkiek közt kiemelkedik, azaz Isten és az isteni dolgok felé, nem gögös fürkészéssel, hanem jámbor szeretettel, józan, igaz és jámbor étellel²⁵². És minél magasabb az, amire törekszik, annál erőteljesebb foglalatosságokban kell, hogy gyakorolja magát, melyek őt nem előntik, hanem átítatják; és olymódon hatnak rá, hogy tökéletesítik őt.

213. Ezek a foglalatosságok, ha olykor igénybe is veszik az írott betűt, azért nem irodalmiaskodók, nem kötekedők, nem vitatkozók, nem fecsegők, hanem lelkiek, békések, alázatosak, az alázatosakkal rokonszenvezők. Jóllehet kívül gyakoroljuk őket, mégis inkább belül hatnak, a gondolkodás szellemében, ahol megújul az ember, magára öltve az új embert, aki Isten képmására valódi szentségben és igazságban teremtett.²⁵³

214. Mert ott jön létre a lelkület, ott jön létre a helyes megértés mindazoknak, akik azt megvalósítják²⁵⁴, ahol – az Apostol-adta szabály szerint – megtanulunk mindenben Isten szolgálóként viselkedni, sok tűrésben, nyomorúságban, szükségben, szorongatásban, fáradságban, virrasztásban, a cella börtönében, böjtölésben, tisztaságban, tudásban, béketűrésben, kedvességben, a Szentlélekben, nem színlelt szeretetben, az igazság igéjében, Isten erejében; jobbról és balról az igazság fegyverzetében, dicsőségben és becstelenségben, gyalázatban és jó hírnévben, mint csábítók és igazmondók, mint ismeretlenek és ismertek, mint halálra váltak, és íme, mégis élünk; mint megverték, de meg nem öltek, mint szomorkodók, és mégis mindig örvendezők; mint szűkölködők, és mégis sokakat gazdagítók; mint akiknek semmijük sincs, és mindenük megvan,²⁵⁵ fáradságban és nyomorúságban, hidegben és mezítelenségben.²⁵⁶

215. Ezek és ilyesfélék azok a szent foglalatosságok, apostoli gyakorlatok, melyekben a lélek egyedül Isten előtt átvizsgálja, feltárja és kijavítja önmagát, megtisztítva magát a test és lélek minden szennytől, teljessé téve megszentelődését Isten félelmében.²⁵⁷

216. Az ilyen foglalatosságok a csendet kedvelik, a szív nyugalmaát áhítják a test fáradozásában; a lelki szegénységet és békét a külső szorongatások közt; a jó lelkiismeretet a szív és test teljes tisztaságában. Ezek hozzák létre a lelkületet, mert van miből létrehozniuk. Azok az üres, szószátyár, bőbeszédű, veszekedő, kíváncsiskodó, nagyravágyó foglalatosságok viszont még a meglévő, vagy akár tökéletes lelkületet is elpusztítják vagy megrontják.

217. Ezek a foglalatosságok felkutatják az erényeknek nem annyira a virágait, mint inkább a gyökereit; nem, hogy világítsanak, hanem hogy legyenek; nem, hogy ismerje, hanem hogy bírja őket.

218. Ami viszont a vétkes hajlamokat illeti, inkább félnek ezek kívánságától önmagukban, mint a másoktól jövő támadásától; inkább a fertőzésüktől, mint a gonoszságuktól. Mert ahogy az erények nemegyszer nagy munka és kitartó igyekezet árán vonulnak be az érzelembe és a jó lelkületbe, úgy a legkönnyebb vétkes hajlamok a lazaság és engedékenység alkalmát kihasználva téstává vastagodnak, és mintegy természetessé válnak.

219. Pedig egyetlen vétkes hajlam sem természetes, az erény viszont az ember számára természetes. Mégis, a megszokás, mely akár a romlott akarat, akár a megrögzött hanyagság eredménye, gyakran igen sok vétkes hajlamot majdhogynem természetessé tesz a hanyag lelkiismeretben. Mert, amint a tudósok mondani szokták, a szokás második természet.

220. De azért minden rossz lelkület mindaddig puhítható, amíg meg nem keményszik a gonoszsága, de ha

251 Még mindig a lelkületről van szó.

252 Vö. Tít 2,12

253 Vö. Ef 4,23k

254 Vö. Zsolt 111,10

255 Vö. 2Kor 6,4-10

256 Vö. 2Kor 11,27

257 Vö. 2Kor 7,1

már megkeményedett, akkor sem kell letenni róla. Mert ez Ádám átka²⁵⁸, mind munkánk földjén, mind a szívünk vagy testünk szántóföldjén, hogy a káros és haszontalan dolgok maguktól bukkannak elő léptenyomon, a hasznos, szükséges és üdvös dolgok viszont csak fáradság árán.

221. Az erény azonban, mivel a természethez tartozó dolog, néha ugyan nem jön fáradság nélkül; de a saját helyére jön, és hűségesen megül, s a természet is jól kijön vele, mivel nincs számára nagyobb jutalom, mint ha Istenben tudja magát.

222. A vétkes hajlam hitünk szerint semmi egyéb, mint az erény hiánya; mégis néha úgy érzi az ember, hogy a sivársága és hatalmassága akkora, hogy betakar és agyonnyom; hogy annyira undorító, hogy beszennyez és megfertőz; hogy a megszokás ragaszkodása olyan makacs, hogy bajosan rázza le magáról a természet.

223. Mert hiába szárítja ki az ember a vétkes hajlamok összes patakját, ha nem tömi el a forrását. Vegyünk egy példát: a kiengedett akarat az elme könnyelműségét idézi elő; ebből fakad aztán az elme állhatatlansága, az erkölcsök ingatagsága, hiú vidámság, gyakran egészen a test féktelenkedéséig; hiú szomorúság, gyakran egészen a test megbetegedéséig; és sokminden más a célkitűzésben való hanyagság vagy kihágás terén, melyek mind a könnyelműség vétkes hajlamából fakadnak. Ugyanúgy a megszokásból gőgös akarat – gyakran a szív nagyfokú szegényessége mellett – felfuvalkodottá teszi a lelket; ebből származik aztán a hiú dicsőség, az önbizalom, Isten elhagyása, kérkedés, engedetlenség, megvetés, beképzeltség, és a lélek egyéb pestisei, melyek rendszeren a felfuvalkodottságból és a gőg szokásából fakadnak.

224. És ilyen módon a vétkes hajlamok minden egyes fajtája visszavezethető a rossz akarat valamely hajlamára vagy rossz szokására. Ez pedig mennél édesebben nőtt hozzá az elméhez, annál erősebben ragaszkodik, s annál erősebb orvosságra és szorgosabb ápolásra szorul.

225. Az efféle vétek-pestisek a legtávolabbi magányba is elkísérik a remetét. És amint a jól megrögzült és a lélekben hűségesen megült erény nem hagyja el tulajdonosát még a legnagyobb tömegben sem, úgy a megszokott vétkes hajlam még a legteljesebb magányban sem engedi szabadon tulajdonát. Hiszen ha az ember makacs igyekezettel és okos munkával ki nem irtja a szokást, enyhíteni lehet, de legyőzni aligha; és bármennyire is összeszedi magát a lélek, a szokás csak ragaszkodik mégoly nagy magányban is, és nem hagy a szívnek nyugtot és csendet.

226. Mennél inkább be van gyakorolva ez a vétkes szokás és akarat, annál pimaszabbnak és lázadóbbnak mutatkozik benne – nem is annyira a gonoszlelkűség, mint inkább egyfajta sokszoros halmozódás, melyet úgyszólván kézzel kell elkergetni, és egy keményre vastagodott szokáskényszer.

227. De térjünk vissza az erény dicséretéhez. Mi az erény? Az értelem leánya, de még inkább a kegyelemé. Merthogy valamiféle erő ez, mely a természetből fakad, de hogy erény legyen belőle, az a kegyelemtől van. Erő, amennyiben a helyeslő értelem ítéletéből ered; erény, amennyiben a megvilágosított akarat kívánságából. Az erény ugyanis akaratlagos beleegyezés a jóba. Az erény egyfajta kiegyenlített élet, mely mindenben megegyezik az értelemmel. Az erény a szabad akarat használata az értelem ítélete szerint. Erény az alázatosság; erény a türelem; erény az engedelmesség, az okosság, a mértékletesség, az erősség, az igazságosság, és még sok más. Ezek mindegyikében az erény nem egyéb, mint – amint mondtuk – a szabad akarat használata az értelem ítélete szerint.

228. A jó akarat ugyanis minden jó forrása és minden erény anyja a lélekben; a rossz akarat ezzel szemben minden rossznak és minden vétkes hajlamnak forrása. Ezért a lélek őrének fölöttébb gondosnak kell lennie akaratának őrzése körül, hogy okosan megértse és megkülönböztesse, mit akar, vagy mit kell akarnia egészen (pl. Isten szeretetét), és mit amiatt (pl. a célkitűzés szeretetét).

229. Mert ahhoz, hogy az előbbit illetően biztosítva legyen a teljes „indiszkreció”, az utóbbiban – mindig az engedelmesség szabályai szerint – szükség van körültekintő és okos „diszkrecióra”.

230. Hiszen Isten szeretetében nincs más szabály, nincs más diszkreció, csak az, hogy amint Ő, amikor szeretett minket, a végsőig szeretett minket²⁵⁹, úgy mi is, ha csak lehet, végtelenül szeressük őt, mint az a

---

258 Vö. Ter 3,18

259 Vö. Jn 13,1

boldog férfi, aki parancsaiban leli nagy tetszését²⁶⁰.

231. De amíg az odaadó szeretetnek semminemű korlátja vagy határa nem szabad, hogy legyen, addig a konkrét cselekvésnek kell, hogy legyen határa, korlátja és szabálya. Hogy ebben a túlzó akarat ne tévedjen olykor, szükséges, hogy – az engedelmisség közvetítésével – mindig jelen legyen az őrző igazság.

232. Mert semmi sincs, ami az Isten felé haladó ember javának annyira megfelelne, mint az akarat és az igazság. Ez az a kettő, melyről az Úr azt mondta, hogy ha egyetértenek, bármit kérnek, megkapják az Atyaistentől.²⁶¹

233. Ha ezek ketten tökéletesen egyetértenek, magukba foglalják az erény egész teljességét, vétkes hajlam belevegyülése nélkül. Mindenre képesek, még a gyengélkedő emberben is; mindenük megvan, és mindent birtokolnak a semmivel sem rendelkező emberben; adakoznak, kölcsönöznek, gyűjtögetnek, hasznot hajtanak az egyhelyben nyugvó emberben. Dicsőség és gazdagság²⁶² van e boldog férfi lelkiismeretében jóakarátának gyümölcseiből, kívül pedig, nem egy oldalról, mint az evilági pajzs, de minden oldalról körülveszi őt Isten igazságának pajzsa.²⁶³ Belül szüntelenül vidámmá és ujjongóvá teszi őt a jóakarát, a külső cselekvésben pedig komolyságot és tekintélyt, biztonságot és védettséget kölcsönöz neki az igazság. És ezért ez az ember, túllépve az emberi szinten, folyton napfényben van, mint ahogy arról a légkörről mondják az emberek, mely a hold gömbje fölött van.

234. Az akarat a léleknek egyfajta természetes étvágya; az egyik Istenre irányul és a saját belső dolgai körül van elfoglalva, a másik a test és a külső dolgok körül.

235. Amikor ez felfelé tart, mint a tűz a saját helye felé, azaz amikor az igazsághoz társul és a magasba tör, akkor ez szerelem; amikor a kegyelem szoptatja, hogy továbbblendüljön, akkor szeretés; amikor megragad, amikor fogva tart, amikor élvez, akkor szeretet²⁶⁴, akkor lelki egység, akkor Isten, hiszen Isten a szeretet. Amikor pedig ezeket bevégzi az ember, akkor kezdi csak el,²⁶⁵ mert ezek közül egyik sem érheti el a teljes tökéletességet ebben az életben.

236. Amikor viszont arra hajlik, ami a testé, akkor ez a test kívánsága; amikor világi kíváncsiságra, akkor a szemek kívánsága; amikor dicsőség és megtiszteltetés hajkurászására, akkor az élet kevélysége.²⁶⁶

237. Mindazonáltal amíg az ilyesmiben a természet hasznát vagy szükségét szolgálja, addig ez a természet, vagy annak kívánsága. Amikor viszont fölösleges vagy káros dolgoknak adja át magát, akkor ez a természet vétkes hajlama, vagy az akaraté. Ezek első kívánsága vagy közeledte alkalmával önmagadtól nyerheted a következő bizonyítékot: ha a testre vonatkozó szükséges dolgokban az akarat az első kívánsággal véget ér, akkor ez a lélek természetes kívánsága. Ha viszont a kívánásban tovább megy, és mindig újabbakat akar, akkor önmagát árulja el, mert ez már nem annyira az akarat, mint inkább az akarat vétkes hajlama: fösvenység, mohóság, vagy más ilyesmi. Az akaratnak ugyanis az ilyesmitől hamar elege lesz, az akarat vétkes hajlamai viszont sohasem lankának jól.

238. Ha az akarat a lelki és Istenre vonatkozó dolgokban akarja, amire képes, dicséretet érdemel; ha azt akarja, amire nem képes és többet, mint képes, kormányozni kell és féken tartani; ha nem akarja, amire képes, felrázni és ösztökélni kell. Gyakran ugyanis, ha nem tartják féken, elszabadul, és a vesztébe rohan; gyakran pedig, ha nem serkentik, elalszik és késlekedik, elfelejti, hova tartott, s mintegy letérve az útról, a kínálkozó gyönyör kötelékeibe gabalyodik.

239. Ezért, amint az a testnél is lenni szokott (az ember testét ugyanis jobban áttekinti más, mint ahogy önmagát látja), az ilyesmiben gyakran jobban lát minket idegen szem, mint a sajátunk; és másvalaki, aki nincs ugyanabban az akarat-hevületben, általában helyesebben ítéli meg tettünket. Hiszen gyakran tévedünk önmagunkat illetően akár felületességből, akár önszeretetből.

---

260 Vö. Zsolt 112,1

261 Vö. Mt 18,19

262 Vö. Zsolt 112,3

263 Vö. Zsolt 91,4

264 Szerelem: *amor*; szeretés: *dilectio*; szeretet: *caritas*

265 Vö. Sir 18,6

266 Vö. 1Jn 2,16

240. Az akaratnak tehát jó óre az engedelmesség, mely szólhat parancsnak vagy tanácsnak; fakadhat alárendeltségből vagy szeretetből. Péter apostol szerint ugyanis²⁶⁷ sokszor tisztábban és édesebben tisztítják meg szívüket az engedelmesség fiai, ha egyenrangúak, vagy akár kisebbek iránt tanúsítják a szeretet engedelmességét, mint ha előljáróiknak vetik alá magukat kényszerű engedelmségből. Az előbbiben ugyanis egyedül a szeretet parancsol vagy tanácsol, és egyedül a szeretet engedelmeskedik; az utóbbiban pedig a büntetéstől fél, vagy azzal fenyeget a parancsoló tekintély, vagy a félénk kényszerűség. Az előbbiben legtöbbször nagyobb dicsőség jár az engedelmeskedőnek, az utóbbiban viszont minden esetben nagyobb büntetés vár az engedetlenre.

241. Mindenki előtt nyilvánvaló tehát, mennyire szükséges, hogy a felemelt szívű emberben az akarat őrzés alatt legyen, már külső dolgainak irányítása, igazgatása és rendbe szedése végett is, de még inkább belső dolgai miatt. Hiszen a lélekben, aki gyakran gondol önmagára vagy Istenre, az akarat minden gondolat kútfeje; és szükségképpen az akarat adta irányt követi a gondolkodás egész menete.

242. Mert három dolog hozza létre a gondolkodást: maga az akarat, az emlékezet és az ész. Az akarat kényszeríti az emlékezetet, hogy nyersanyagot hozzon elő; kényszeríti az észet is, hogy megformálja az előhozott nyersanyagot azáltal, hogy az észet ráirányítja az emlékezetre, hogy formálódjon tőle, az észre viszont a gondolkodó elmeélet, hogy gondolkodjon tőle. Mivel ezeket az akarat egybekényszeríti, és valamiféle könnyed mozdulattal összeilleszti, úgy tűnik, hogy a 'cogitatio' (gondolkodás) szó a 'cogere' (kényszeríteni) szóból ered.

243. Így jönnek létre mind a gondolatok. Némelyek jók és szentek, méltók Istenhez, mások rosszak és aljasak, melyek eltávolítanak Istentől, megint mások esztelenek, vagyis haszontalanok és üresek, melyektől Isten távol tartja magát. Ezért mondják, hogy az aljas gondolatok eltávolítanak Istentől,²⁶⁸ és hogy a Szentlélek távol tartja magát az esztelen gondolatoktól.²⁶⁹

244. E szavak kapcsán megfontolandó, hogy egészen ész nélkül lehetetlen gondolkodni, és egyáltalán egyetlen gondolat sincs egészen ész nélkül. De más az ész a természetes értelem erejéből, és megint más az értelmes elme erényéből. Az ész ugyan ugyanaz, mely természetes módon működik, akár jóra, akár rosszra használják; de egyszer magára hagyatva mutatkozik, másszor a kegyelemtől megvilágosítva.

245. Az előbbi nem tagadja meg magát a világi dolgoktól – legyenek azok komolyak vagy komolytalanok –, az utóbbi pedig csakis olyan dolgokhoz alkalmazkodik, melyek méltóak és hasonlóak hozzá. Az előbbi legtöbbször magára hagyatva, vétkes hajlamoktól fertőzve működik, az értelem és a bűnöktől megrontott akarat erejéből, aljas gondolatokat szőve, melyekkel a gondolkodó önként választja el magát Istentől. Az utóbbi pedig mindig megvilágosítva, az erényre hangolva jámborságot művel, mely a gondolkodót összekapcsolja Istennel.

246. Az ész nélküli gondolatok viszont, melyeket a második helyen említettünk, ők azok az üres és haszontalan gondolatok, melyeket a gondolkodó szándéka nem illeszt egyik fajta észhez sem. Ezek nem ölnék rögtön, hanem óvatosan és apránként megrontanak, elfoglalják az időt, akadályozzák a szükséges elfoglaltságokat, és mételeyezik a lelket. Nem is igazán gondolatok ezek, hanem inkább akár valós, akár képzelt emlékekből származó afféle képmásai a gondolatoknak, vagy maguk ezek az emlékek, melyek maguktól és sokszorosan előtörnek az emlékezetből.

247. Ezekben az akarat, úgy tűnik, inkább szenved, mint cselekszik, hisz a gondolkodónak semmi szándéka nincs bennük. Ami spontán előbukkan az emlékezetből, formálásra kínálkozik a gondtalan észnek, az meg mindent, amit tesz, úgy tűnik, inkább teszi alvó álmában, mint gondolkodó igyekezetében. Ezzel ugyan a gondolkodónak nem áll szándékában elúzni magától a Szentlelket, de mégis megtörténik a hanyagság bűnéből kifolyólag, hogy a fegyelem Lelke méltán tartja távol magát a fegyelmezetlen gondolatoktól.

248. Ezek a gondolatok ugyan az értelemnek valamely rejtett ereje által jönnek létre, de nem magától az értelemtől, és az ész belesodródik tulajdonosának beleegyezése nélkül. Ha viszont valaki komolyan gondolkodik komoly dolgokról és helyesen, az akarat az értelem szabad döntése által előhívja az emlékezetből

267 Vö. 1Pét 1,22

268 Bölcs 1,3

269 Vö. Bölcs 1,5

mindazt, amire szüksége van, aztán a formáló észr ráirányítja az emlékezetre, amit pedig ott megformált, azt átadja a gondolkodó elmeélelnek, és így folyik le a gondolkodás tevékenysége.

III.

249. Amikor viszont Istenről szóló, vagy Istenhez vezető dolgokról gondolkodik az ember, és az akarat odáig jut a fejlődésben, hogy szerelemmé válik, a szerelem útján tüstént beárad a Szentlélek, az élet Lelke, és mindent életre kelt, megsegítve a gondolkodó gyöngeségét akár az imádságban, akár az elmélkedésben, akár az értekezésben. És abban a pillanatban az emlékezet bölcsességgé válik, mivel édesen ízlenek neki Isten javai; és ami ezekből gondolkodásra kerül, és érzelemmé kell, hogy formálódjon, azt átnyújtja az észnek. A gondolkodó ember esze viszont a szerető ember szemlélődésévé válik, mely ezt a gondolatot a lelki, isteni édesség bizonyos tapasztalataivá formálja, melyekből juttat a gondolkodó elmeélelnek; ez viszont az élvező ember örömévé válik.

250. Ekkor gondolkodik az ember helyesen Istenről – emberi mérték szerint –, ha egyáltalán gondolkodásnak kell nevezni azt, ahol semmi sem kényszerít, semmi sem kényszerül²⁷⁰, hanem csak örvendezik és ujjong Isten túláradó jóságának emlékezetében²⁷¹, és valóban jó lélekkel gondol az Úrra az, aki szívének ilyen egyszerűségében kereste őt²⁷².

251. Hanem ez a fajta gondolkodás Istenről nem a gondolkodó szabad elhatározásán múlik, hanem az ajándékozó kegyelmén; vagyis amikor a Szentlélek – aki ott fúj, ahol akar²⁷³ –, amikor akarja, ahogyan akarja, és akinek akarja, erre ihletet ad. De az ember dolga a szívet folytonosan felkészíteni²⁷⁴: az akaratot szabaddá tenni az idegen ragaszkodásoktól, az értelmet, vagy észr a gondoktól, az emlékezetet a haszontalan, vagy akár tevékeny, sőt néha még a szükséges elfoglaltságoktól is, hogy az Úr jó napján és tetszésének órájában, amint meghallják a fúvó Lélek hangját, mindjárt készségesen összefussanak és együttműködjenek a jóban a gondolkodást létrehozó tényezők, és afféle csokrot kössenek a gondolkodó örömére: az akarat az Úr örömére tiszta vonzalmat nyújt, az emlékezet hűséges anyagot, az ész a tapasztalat édességét.

252. A hanyag akarat tehát haszontalan és Istenhez méltatlan gondolatokat hoz létre; a romlott akarat aljasakat, melyek eltávolítanak Istentől; a helyes akarat ezélet használatára szükségesséket; a jámbor akarat hatékonyakat, melyek a Lélek gyümölcseit és Isten élvezését eredményezik. A Lélek gyümölcsei pedig, amint az Apostol mondja, a következők: szeretet, öröm, békesség, béketűrés, türelem, jóság, kedvesség, szelídség, hűség, szerénység, önmegtartóztatás, tisztaság.²⁷⁵

253. Egyébként a gondolkodás összes fajtájára érvényes: mindaz, ami a gondolkodóban felmerül, az akarat szándékához idomul, és így Isten irgalma és ítélete²⁷⁶ jut bennük érvényre, hogy aki igaz, legyen még igazabb, és aki szennyes, legyen még szennyesebb.²⁷⁷

254. Ezért az Istent szeretni akaró, vagy már szerető embernek folyton tanácskoznia kell lelkével, vizsgálgatnia lelkiismeretét, hogy mi az, amit egészében akar, és ami miatt akarja mindazt, ami mást akar a lélek, vagy gyűlöli mindazt, amit ez ellenében kíván a test.²⁷⁸

255. Mert azokat a kívülről bepottyánó, jött-ment akaratokat, melyekkel hol akar, hol nem akar, semmiképpen sem lehet az akaratok közé sorolni, hanem már-már a haszontalan gondolatok közé. Hiszen, még ha olykor el is jutnak egészen a lélek gyönyörködtetéséig, azért hamar kiverekszi magát közülük a lélek, aki ura önmagának.

256. Amit pedig egészében akar, először is meg kell fontolnia, hogy mi az, amit így akar, aztán hogy

---

270 Vö. 242. (33. old.)

271 Vö. Zsolt 145,7

272 Vö. Bölcs 1,1

273 Vö. Jn 3,8

274 Vö. 1Sám 7,3; Sir 2,20

275 Gal 5,22-23

276 Vö. Zsolt 101,1

277 Vö. Jel 22,11

278 Vö. Gal 5,17

mennyire akarja, és hogyan akarja. Ha az, amit egészében akar, Isten, meg kell vizsgálnia, mennyire és hogyan akarja Istent, hogy vajon egészen önmaga megvetéséig, és mindannak, ami van vagy lehet; és ezt nem csupán az értelem ítéletéből, hanem a lélek érzelméből is, hogy az akarat már több legyen, mint akarat: hogy szerelem legyen, hogy szeretés legyen, hogy szeretet legyen, lelki egység legyen.²⁷⁹

257. Mert így kell szeretni Istent. Az Istenre irányuló erős akarat ugyanis szerelem. A szeretés: ragaszkodás vagy összekapcsolódás. A szeretet: élvezés. Az Istennel való lelki egység pedig a fölemelt szívű emberben az Isten felé haladó akarat tökéletessége, amikor már nem csupán azt akarja, amit Isten akar, de már úgy meg van igézve, sőt tökéletesen leigázva, hogy nem is képes mást akarni, mint amit Isten akar.

258. Mármost akarni, amit Isten akar: ez már annyi, mint hasonlónak lenni Istenhez. Nem tudni mást akarni, mint amit Isten akar: ez már nem más, mint az lenni, ami Isten, akinél az akarni és a lenni ugyanaz. Ezért helyes az állítás, miszerint akkor fogjuk őt egészen látni, amikor hasonlók leszünk hozzá, vagyis az leszünk, ami Ő.²⁸⁰ Mert akiknek megadatott a hatalom, hogy Isten fiaivá legyenek,²⁸¹ azoknak megadatott a hatalom, nem éppen, hogy Isten legyenek, de hogy az legyenek, ami Isten: hogy szentek legyenek, és a jövőben teljesen boldogok, mint Isten; és nem is mástól szentek itt, és ott a jövőben boldogok, mint egyedül Istentől, aki az ő szentségük és boldogságuk.

259. Ez az ő egész tökéletességük: hasonlóság Istenhez. Márpedig aki nem akar tökéletes lenni, az vétkezik. Ezért erre a tökéletességre folyton táplálni kell az akaratot, és felkészíteni a szerelmet: az akaratot összefogni, hogy szét ne szóródjon idegen dolgokra; a szerelmet megőrizni, hogy be ne szennyeződjön. Mert egyedül ezért lettünk megteremtve, és egyedül ezért élünk, hogy hasonlóak legyünk Istenhez. Mert Isten képére lettünk teremtvé.²⁸²

260. Egyébként van egy olyan hasonlóság is Istenhez, melyet senki élő le nem vetkőzhet, csak az étellel együtt; melyet minden ember Teremtője hagyott hátra minden ember számára tanúságul az elvesztett jobb és méltóbb hasonlóságáról; mely megvan neki akár akarja, akár nem; annak is, aki el tudja gondolni, annak is, aki olyan buta, hogy nem tudja elgondolni: tudniillik, hogy amint Isten mindenütt jelen van, és mindenütt teljes a teremtésében, éppúgy minden élő lélek is a saját testében. És amint a mindig önmagával azonos Isten azonos módon különböző dolgokat visz végbe a teremtésben, úgy az emberi lélek, jóllehet az egész testet azonos étellel éteti, mégis a test érzékeiben és a szív gondolataiban azonos módon szüntelenül különbözőeket visz végbe. Ennek az istenhasonlóságnak az emberben az érdem szempontjából semmiféle jelentősége sincs Isten előtt, mivel a természetéből fakad, és nem az akaratából vagy fáradozásából.

261. De van egy másik is, mely közelebb áll Istenhez, amennyiben akaratlagos: ez az erényekben áll. A lélek ebben az erények nagyságával mintegy a Legfőbb Jó nagyságát kívánja utánozni, a jóban való állhatatos kitarással pedig öröklétének változhatatlanságát.

262. Ezenfelül van még egy istenhasonlóság: ez az, amelyről egy-két dolgot már mondtunk; mely oly sajátos módon a sajátja, hogy már nem is hasonlóságnak, hanem lelki egységnek nevezzük; amikor az ember egy lesz Istennel, egy lélek, nem csupán az egyet-akarás egységével, de az erénynek valami még kifejezettebb valóságával: a mást-akarni-képtelenséggel, amint már mondtunk.

263. Ezt pedig nem csak azért mondjuk lelki egységnek, mert a Szentlélek hozza létre, vagy mert Ő hangolja rá az ember lelkét, hanem mert ez maga a Szentlélek, a Szeretet-Isten; amikor Ő, aki az Atya és a Fiú szerelme, egysége és édessége, java, csókja, ölelése, és ami csak közös lehet kettejüknek ebben a legteljesebb igazság-egységben és egység-igazságban, a maga módján ugyanaz lesz az ember számára Isten iránt, ami lényegi egység révén a Fiú számára az Atya iránt, vagy az Atya számára a Fiú iránt; amikor az Atya és a Fiú ölelésében és csókjában valami módon kettejük közt találja magát a boldog öntudat; amikor kimondhatatlan, elgondolhatatlan módon Isten embere méltó lesz, ha nem is Isten lenni, de az lenni, ami Isten: az ember kegyelemből az, ami Isten természetből.

264. Ezért van, hogy a lelki gyakorlatok katalógusába az Apostol okosan beilleszti a Szentlelket, mondván:

---

279 Ld. 32. old. 264. láb.

280 Vö. 1Jn 3,2

281 Jn 1,12

282 Vö. Ter 1,26k

„Tisztaságban, tudásban, béketűrésben, kedvességben, a Szentlélekben, nem színlelt szeretetben, az igazság igéjében, Isten erejében”.²⁸³ Nézd csak, hogyan helyezte el a Szentlelket mint mindenek létrehozóját, rendezőjét, éltetőjét a jó erények közepében, mint a szívet a test közepében.

265. Mert Ő a mindenható Művész, aki megteremti az ember Isten iránti jó akaratát, létrehozza Istennek az ember iránti könyörületességét, vonzalmat formál, erőt ad, sikerre viszi a cselekvést, erővel mozgat mindent, és édesen igazgat mindent²⁸⁴.

266. Ő az, aki élteti és egybetartja az ember lelkét, amint emez élteti és egybetartja a hozzá tartozó testet. Tanítsanak bár emberek Istent keresni, angyalok imádni; egyedül Ő, a Szentlélek az, aki megtanít megtalálni, bírni, élvezni. Igaz ugyan, hogy Ő egyúttal a jól kereső gondja, a lélekben és igazságban imádó jámborsága, a megtaláló bölcsessége, a birtokló szerelme és az élvező öröme.

267. Habár amit Isten látásából és ismeretéből itt juttat a híveknek, az csak tükör és homály²⁸⁵, mely olyan távol van a jövő látástól és ismerettől, amilyen messze van a hit a valóságtól, vagy az idő az örökkévalóságtól; még akkor is, ha olykor-olykor megvalósul, amit Jób könyvében olvasunk: „Aki a fényt elrejt kezében, majd parancsot ad neki, hogy újra előjőjön; és hírt ad róla kedveltjének, hogy az övé, és felemelkedhet hozzá”.²⁸⁶

268. Isten választottjának és kedveltjének ugyanis néha megmutattatik Isten arcának valamiféle fénye, mint kézbe rejtett fény, mely tartójának tetszése szerint feltárul vagy elrejtőzik; hogy azáltal, amit mintegy futólag, villanásnyira látnia szabad, vágyra gyúljon a lélek az örök fény teljes birtoklása és Isten teljes látásának öröklése után.

269. Hogy valamelyes fogalmat nyerjen arról, ami hiányzik neki, néhányszor az elhaladó kegyelem úgyszólván végigsimítja a szerető ember érzékeit, elragadja őt saját magától, és magával viszi az örökkévaló napra²⁸⁷, a dolgok sokaságától a csend örömeihez, és egy időre, egy pillanatra – a maga mértéke szerint – látni engedi „Azt”²⁸⁸, amint van; eközben őt magát is „Azzá” teszi, hogy – a maga mértéke szerint – ő is az legyen, ami „Az”.

270. Mikor itt megtanulta, mi a különbség tiszta és tisztátalan között, visszakapja magát, visszaküldik, hogy megtisztítsa szívét a látásra, alkalmassá tegye lelkét a hasonlatosságra, hogy ha adott esetben újra odaengedik, még tisztább legyen a látásra és még állhatatosabb az élvezésre.

271. Mert az emberi tökéletlenség mértéke sehol sem kapja rajta magát jobban, mint Isten arcának fényében²⁸⁹, az istenlátás tükrében. Ott, az örökkévaló napon²⁹⁰, ahogy mind jobban és jobban látja, mi hiányzik neki, napról-napra helyrehozza hasonlatossággal, amit elrontott különbözőséggel; a hasonlatosság által közeledik ahhoz, akitől eltávolodott a különbözőség által. És így a kifejezettebb látást mindig kifejezettebb hasonlóság követi.

272. Hogyne, hiszen lehetetlen látni a Legfőbb Jót, és nem szeretni; és lehetetlen nem annyira szeretni, amennyire megadatott látni. Egészen addig, amíg a szerelem el nem jut annak a szerelemnek valamelyes hasonlatosságára, amely Istent hasonlónak tette az emberhez az emberi állapotra való lealázkodás által, hogy az embert hasonlónak tegye Istenhez az isteni részesedésre való felmagasztalás által. Akkor aztán édes az embernek a legfőbb Felséggel együtt megalázkodni, Isten Fiával együtt szegénnyé lenni, az isteni bölcsességhez formálódni, annak, akiben ugyanaz az érzés van, mint Krisztus Jézusban, a mi Urunkban²⁹¹.

273. Itt van ugyanis a jámborsággal párosult bölcsesség, félelemmel párosult szerelem, rettegéssel párosult

---

283 2Kor 6,6

284 Vö. Bölcs 8,1

285 Vö. 1Kor 13,12

286 Vö. Jób 36,32kG

287 Szó szerint: a napra, ami van.

288 A szerző semlegesnemet (*idipsum*) használ.

289 Vö. Zsolt 4,7

290 Szó szerint: a napon, ami van.

291 Vö. Fil 2,5

ujjongás, amikor az ember meggondolja és megéri, hogy Isten a halálig alázkodott, mégpedig a kereszthalál²⁹², hogy az embert felmagasztalja az istenséghez való hasonlóságig. Itt fakad a folyó árja, mely megörvendeztetí Isten városát²⁹³: túlradó jóságának emlékezete²⁹⁴ irántunk való jótéteményeinek megértésében és meggondolásában.

274. Ennek során az embert könnyen a szeretnivaló Istenhez vezetik az Ő megfontolt vagy szemlélt szeretetreméltó tulajdonságai, melyek önmaguktól ragyognak fel a szemlélődő ember értelmében: hatalma, ereje, dicsősége, fensége, jósága, boldogsága; de leginkább az ragadja a szerelmezt lelkileg a Szeretetreméltóba, hogy Ő önmagában mindaz, ami benne szeretetreméltó, aki teljessége annak, ami – ha egyáltalán teljesség az, ahol nincsenek részek.

275. Erre a jóra – magának a jónak szerelmével – úgy törekszik a jámbor érzélem, hogy onnan addig nem tágit, amíg eggyé, egy lélekké nem vált vele²⁹⁵. Ha ez teljessé válik benne, attól kezdve már csak a halandóság leple választja el és tartja vissza a Szentek Szentjétől, a mennylakók ama legteljesebb boldogságától. De mert annak hitében és reményében, akit szeret, már élvezí ezt a boldogságot a lelkiismeretében, azt is, ami ez életből hátravan, elviselhetőbb türelemmel bírja ki.

276. Ez a remete harcának célja, ez a végcél, ez a jutalom, a fáradalmak kipihenése és egyben a fájdalmak vigasztalása. Ez a tökéletesség és az ember igazi bölcsessége, mely minden erényt átfog és magába foglal, és pedig nem mint máshonnan kölcsönveteket, hanem mint természettől fogva veleszületettek – annak az istenhasonlóságnak megfelelően, mely által Ő az, ami: vagyis hogy amint Isten az, ami, úgy a jó akarat megszokása az erényt illetően már úgy beleszilárdult és belerögzült a jó lélekbe, hogy a változhatatlan jóhoz való legelszántabb ragaszkodás következtében szemlátomást semmi módon nem tud már elváltozni ahhoz képest, ami.

277. Amikor ugyanis megtörténik Isten emberével az a bizonyos „fölvétel”, mely „az Úré, Izrael Szentjéé, a mi Királyunké”²⁹⁶, a bölcs és jámbor lélek a megvilágosító és segítő kegyelem által a Legfőbb Jó szemlélése közben egyúttal szemléli a változhatatlan igazság szabályait is – már amennyire méltó azokig elérni a szerelem megértésével –, és onnan formál magának egyfajta mennyei életmódot és szentség-ideált. Mert szemléli a legfőbb Igazságot, és mindazt, ami attól igaz; a legfőbb Jót, és mindazt, ami attól jó; a legfőbb Örökkévalóságot, és mindazt, ami attól van. Ahhoz az Igazsághoz, ahhoz a Szeretethez, ahhoz az Örökléthez alakítja magát, emezekben pedig berendezkedik. De nem emelkedik az előbbieik fölébe ítékezve, inkább vágyakozva feltekint rájuk, vagy szeretettel ragaszkodik azokhoz. Az utóbbiakat pedig elfogadja, alkalmazkodik és igazodik hozzájuk, jóllehet nem a megkülönböztetés ítélete nélkül, nem az okoskodás vizsgálata és az értelem megítélése nélkül.

278. Ebből fogantatnak és keletkeznek a szent erények, Isten képmása helyreáll az emberben, és rendbe jön az az isteni élet, melytől az Apostol panasza szerint némelyek elidegenedtek.²⁹⁷ Az erény szilárdságra tesz szert; megszerzi azt a két dolgot, amelyekben a szemlélődő élet tökéletessége áll, meg a tevékenyé is, melyekről Jób könyvében olvashatunk, a régi fordítás szerint: „Íme, a jámborság bölcsesség; a rossztól tartózkodni pedig tudomány.”²⁹⁸

279. A bölcsesség ugyanis jámborság, azaz istentisztelet; szerelem, mellyel őt látni vágyunk, és amíg tükörben és homályosan látjuk, hiszünk és remélünk, és egyben afelé haladunk, hogy megláthassuk őt nyilvánvalóan.

280. A rossztól való tartózkodás viszont az ideigvaló dolgok tudománya, melyek közt élünk. Ezekben olyan mértékben tartózkodunk a rossztól, amilyen mértékben iparkodunk a jóra.

281. Ehhez a tudományhoz, ehhez a tartózkodáshoz tarozik az összes erénygyakorlat; azután az ezéletben

---

292 Vö. Fil 2,8

293 Vö. Zsolt 46,5

294 Vö. Zsolt 145,7

295 Vö. 1Kor 6,17

296 Vö. Zsolt 89,19

297 Vö. Ef 4,18

298 Jób 28,28 G

használt mesterségek minden csínja-bínja. Ezek közül az egyik, mármint az erényekre való törekvés, úgy tűnik, inkább a magasabb dolgok felé fordul, mint amelyek a magasabb bölcsesség erejét hordozzák, és annak édes illatát árasztják. A másik, mely a testi gyakorlatok terén történik, hacsak a hívő vallásosság meg nem tartja, száználmasan lecsúszik az alsóbb dolgok hiúságába.

282. Egyébként tekintve, hogy a tudomány olyan dolog, amelyet az értelemmel, vagy a test érzékeivel ragadunk meg, és az emlékezetre bízunk, ha jobban megfontoljuk a dolgot, sajátos értelemben azt kell egyáltalában tudománynak nevezni, amit testi érzékeinkkel ragadunk meg. Amit viszont az értelem önmaga által ragad meg az ilyesmiben, az már az, ahol a tudomány és a bölcsesség határosak egymással.

283. Mert mindaz, amit máshonnan tanulunk, mármint a test érzékei által, úgyszólván idegenként és jövevényként kerül be az elmébe. Ami viszont spontán jön az elmébe, akár magából az értelem erejéből, akár a változhatatlan igazság változhatatlan törvényeinek természetes megértéséből (ínnét van, hogy még a legelvetemültebb emberek is nemegyszer egészen helyesen ítélik meg a dolgokat), ez annyira benne van az értelemben, hogy ez már maga az értelem; és nem is annyira tanulás útján jut hozzá, hogy tudomány legyen, hanem inkább – akár más figyelmeztetésére, akár neki magának jut eszébe – természetes módon megérti, hogy ez őbenne van.

284. Ami ebben a legnagyobb, az az, hogy amit Istenről tudni lehet, Isten természetes kinyilatkoztatása folytán minden ember számára nyilvánvaló,²⁹⁹ még a gonosz ember számára is. Azután ide tartozik még az erények iránti természetes vonzalom, melyről a pogány költő mondja: „A jók gyűlöltek vétkezni az erény szeretetéből”³⁰⁰; továbbá az érthető dolgok bármiféle megkülönböztetése a töprengő kutatás által.

285. A tudomány legalacsonyabb része, az érzékelhető dolgok lefelé forduló érzékies megtapasztalása pedig az, ami a test öt érzéke által történik, különösen amikor a test kívánságai hadakoznak, vagy a szemeké, vagy ezélet kevelységé.³⁰¹

286. Amikor tehát az értelem a bölcsességhez formálódott, magához formálja a tudományt, és rendezi az életvitelt: a tudomány alsóbb részeiben magához igazítja a természet szolgálatát és megelégedését; az okoskodásokban és értelmi dolgokban az élet rendjét; az erények megszerzésében a lelkiismeret formáját. És így, alulról támogatva, fölülről segítve, egyenes úton haladva, mind az értelem ítéletével, mind az akarat beleegyezésével, mind a lélek érzelmével, mind a tett megvalósításával, igyekszik kitörni a lélek szabadságára és egészségére, hogy, amint már többször mondtuk, a hűséges ember egy lélekké váljon Istennel.³⁰²

287. Ez pedig már az a bizonyos isteni élet, melyről kevéssel ezelőtt beszéltünk³⁰³, mely nem annyira az értelem előmenetele, mint inkább a bölcsességben való tökéletesség állapota. Mivel ezek ízlenek a bölcsnek, azért bölcs³⁰⁴, és mivel egy lélekké vált Istennel, azért lelki. Ez az ember tökéletessége ebben az életben.

288. Mert aki mindedig magányos volt, egyedül volt, az most eggyé válik, és a test magánya a lélek egészségévé változik számára. Beteljesül benne az, amit az Úr minden tökéletesség betetőzéseként kért tanítványai számára: „Atyám, azt akarom, hogy amint én és te egy vagyunk, úgy ők is egy legyenek mibennünk”.³⁰⁵

289. Az embernek ez az Istennel való egysége, vagy Istenhez való hasonlósága ugyanis amilyen mértékben közeledik Istenhez, olyan mértékben alakítja magához az alsóbb részét, ahhoz pedig a legalsót; hogy szellem, lélek és test a maguk módján elrendezve, a maguk helyére téve, a maguk érdemei szerint értékelve, egyúttal a maguk sajátosságai szerint legyenek is elgondolva. És így az ember kezdi tökéletesen ismerni magát, és az önismeret által előrehaladva kezd felemelkedni Isten megismeréséig.

290. Mikor az előrehaladó ember érzelme először kezd felébredni és ezirányban puhatólózni, e hasonlóság elgondolása során igencsak óvakodnia kell a különbözőség hibájától: mármint hogy amikor lelkiekhez lelkieket

---

299 Vö. Róm 1,19

300 Horatius, Epist. I,16,52

301 Vö. 1Jn 2,16

302 Vö. 1Kor 6,17

303 Vö. 276-278

304 Ld. 9. old. 87. láb.

305 Vö. Jn 17,21

és isteniekhez istenieket mér³⁰⁶, nehogy másként gondolkodjon róluk, mint ahogy a valóságban vannak.

291. Amikor tehát a lélek az önmaga és Isten közti hasonlóságról gondolkodik, először is úgy formálja és igazítsa gondolatát, hogy még véletlenül se gondolja el magát test szerint; Istent viszont nemcsak hogy nem test szerint, mint helyhez kötött dolgot, de még csak lélek szerint se, mint változandó dolgot. A lelki dolgok ugyanis annyira különböznek a testek minőségétől és természetétől, amennyire távol esnek minden helyi körülírástól. Az isteni dolgok viszont annyira felülmúlnak mindent, testieket és lelkieket, amennyire idegenek a hely és idő minden törvényszerűségétől, valamint a változandóság gyanújától, és a maguk változhatatlansága és örökléte boldogságában megmaradnak változhatatlannak és örökkévalónak.

292. Mármost, amint a testi dolgokat a lélek a test érzéke által különbözteti meg, úgy az értelmieket vagy lelkieket egyedül önmaga által képes. Ami viszont Istenre vonatkozik, annak megértését csakis Istentől keresse és várja. És bár az értelemmel rendelkező embernek joga és lehetősége van arra, hogy néha gondolkodjon és vizsgálódjon bizonyos Istenre vonatkozó dolgokról, mint például jósága édességéről, ereje hatalmáról és más ilyesmiről; de őt magát, azt, ami az, ami, egyáltalán nem képes elgondolni, legföljebb amennyire ehhez a megvilágosodott szerelem érzékével képes elérni.

293. Mindazonáltal hinnünk kell – és amennyire a Szentlélek segíti gyöngeségünket, elgondolnunk –, hogy Isten valamiféle örök Élet, aki él és éltet; Változhatatlan, aki minden változandót változhatatlan módon létrehoz; Értelmes, aki minden megértést és megértőt teremt; Bölcsesség, aki minden bölcsét létrehoz; mozdulatlan, álló, hajlíthatatlan Igazság, melytől igaz mindaz, ami igaz, melyben örökkévaló módon megvan minden időben haladó dolog magyarázata.

294. Számára az élet maga a lényeg, maga a természet. Ő önmagának élő Élet, mely maga az Istenség, Öröklét, Nagyság, Jóság, és önmagában létező és fennálló Erő. Helynélküli természetének erejénél fogva minden helyet meghalad, örökléténel fogva pedig minden időt, mely értelemmel vagy vélekedéssel felfogható. Egy olyan Élet, mely messze valóságosabb és kiválóbb, mint ami bármely érzékelés-fajtával érzékelhető; de azért biztosabban elérhető az alázatos és megvilágosodott szerelem érzékével, mint az értelem bármely gondolatával; és mindig jobb, mint ahogy el lehet gondolni; de azért jobban el lehet gondolni, mint ahogy ki lehet mondani.

295. Ő a legfőbb Lényeg, melytől minden lét származik; Ő a legfőbb Tartalom, mely nincs alávetve a nyelvi kategóriáknak, hanem minden dolog maradandó oksági alapja. Őbenne a mi létünk nem hal meg, eszünk nem téved, szerelmünk nem botlik meg. Őt mindig csak keressük, hogy annál édesebben találjuk meg, és mindennél édesebben találjuk meg, hogy még szorgosabban keressük.

296. Aki tehát ezt a Kimondhatatlant látni akarja, (mert csakis kimondhatatlan módon látható,) tisztítsa meg a szívét. Mert sem az alvónak semmiféle testi hasonmás által, sem az ébren lévőnek semmiféle testi képzet által, semmiféle értelmi fürkészéssel, hanem egyedül az alázatosan szerető ember tiszta szívével lehet meglátni vagy megragadni.

297. Mert ez Isten arca, melyet senki sem képes látni, és a világnak élni.³⁰⁷ Ez az a szépség, melynek szemlélése után sóvárog mindenki, aki szeretni törekszik Urát, Istenét teljes szívéből, teljes lelkéből, teljes elméjéből és minden erejéből.³⁰⁸ És felebarátját sem szűnik meg erre sürgetni, ha úgy szereti, mint önmagát.³⁰⁹

298. Ha egyszer ehhez hozzájut, magában az igazság fényében kétségbevonhatatlanul látja a megelőző kegyelmet. Mikor onnan elúzetik, magában a saját vakságában megérti, hogy Annak tisztaságával nem férhet össze az ő tisztátalansága. És ha szeret, édes számára a sírás, és nem kis sóhajtozás közepette kénytelen visszatérni öntudatába.

299. Ennek elgondolására teljességgel alkalmatlanok vagyunk. De elnézi ezt Az, akit szeretünk, és akiről méltó módon beszélni vagy gondolkodni képtelennek valljuk magunkat. És mégis, hogy beszéljünk, hogy gondolkodjunk róla, szerelme, vagy szerelmének szerelme készlet és vonz minket.

---

306 Vö. 1Kor 2,13

307 Vö. Kiv 33,20

308 Vö. MTörv 6,5; Mt 22,37

309 Vö. Lev 19,18; Mt 22,39

300. A gondolkodó dolga tehát, hogy mindenben megalázza magát, és dicsőítse magában Urát, Istenét; hogy Isten szemlélődésében magát hitványnak tartsa; hogy a Teremtő szerelméért minden emberi teremtménynek alávesse magát³¹⁰; hogy testét odaadja szent, élő, Istennek tetsző áldozatul, az ő ésszerű istentiszteleteként.³¹¹ Mindenekelőtt pedig, hogy ne firtasson többet, mint amit firtatni kell, hanem józanul firtasson az Istentől neki juttatott hit mértéke szerint;³¹² hogy javait ne helyezze az emberek szájába, hanem rejtgesse a cellában, tartogassa a lelkiismeretben; hogy ott, mint valami cégtábla, mind a lelkiismeret, mind a cella homlokzatán ez álljon felírva: „Az én titkom az enyém, az én titkom az enyém!”³¹³

---

310 Vö. 1Pét 2,13

311 Vö. Róm 12,1

312 Vö. Róm 12,3

313 Iz 24,16